

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA TV ANA SANAT DALI

"MARONİTLER"

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Mustafa ASLAN**

İstanbul, 2010

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA TV ANA SANAT DALI

"MARONİTLER"

(Yüksek Lisans Tezi)

Tez Hazırlayan:

Mustafa ASLAN

Öğrenci No:

080770016

Danışman:

Doç Dr. Burak BUYAN

İstanbul, 2010

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Matonitler**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde Kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

30.06.2010

Enstitümüz *Sinema-Tv* Anasanat Dalı *Sinema-Tv* Sanat Dalı yüksek lisans öğrencilerinden 080770016 numaralı *Mustafa ASLAN*'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*MARONİTLER*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 14.06.2010 tarih ve 2010/16 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında oyçokluğu/oybirliği ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
DOÇ.BURAK BUYAN

B. Buyan

ÜYE
YRD. DOÇ.DR. ZEYNEP ÖZARSLAN

Z. Özarslan

ÜYE
YRD. DOÇ.DR. SALİH BOLAT

S. Bolat

ÖNSÖZ

Tezimin tamamlanmasında büyük katkıları olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Burak BUYAN' a teşekkürü bir borç bilirim.

Koruçam (Kormacit) köyü sakinlerine, ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden tüm katılımlara teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, sıkıntımı paylaşan ve desteğini esirgemeyen eşim Çiğdem Çan ASLAN'a, aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Haziran, 2010

Mustafa ASLAN

ÖZET

Bu Tez çalışmasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Girne ilçesine bağlı Kormacit köyünde yaşayan Maronitlerin, tarihsel, kültürel ve siyasal yaşamları incelenmiştir. Maronitlerin Lübnan'dan Kıbrıs adasına dinsel baskılar sonucu göç ettikleri ve bu topraklara geldiklerinde ise Rum Ortodoks Kilisesinin baskılarına maruz kaldıkları görülmüştür. Kıbrıs'ta çizilen "yeşil hat"la sınırın Güneyinde kalmalarına rağmen, Türk hükümetlerinin izniyle Kuzey'e geçebilmeleri, Vatikan Katolik Kilisesinin Maronit Cemaatini siyasal arenada desteklemesi ve Maronitlerin Kormacit Maronit Kiliselerinde her hafta sonu ibadetlerini yapabilmeleri bu araştırmada incelenen diğer konulardandır. Konu, Tarihçiler, Akademisyenler, Siyasetçiler ve Maronit Cemaati Temsilcileriyle yapılan röportajlarla objektiflik ilkesine dikkat edilerek ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Maronit, Kıbrıs, Hıristiyan, Katolik, Kormacit

ABSTRACT

In this study, the historical, cultural and political lives of Maronites living in the Kormacit village of Girne district in Turkish Republic of Northern Cyprus has been investigated. It was seen that, Maronites have migrated to island of Cyprus from Lebanon due to religious constraints and when they come to this land they were exposed to the pressure of Greek Orthodox Church. Although they were left in the Southern side of the border by the “ Green Line ” crossed out in Cyprus, their crossing over to North by the permission of Turkish government, the support of Vatikan Catholic Church for Maronite Community in political arena and worship of Maronites in the Kormacit Maronite Churches every week are the other subjects that were investigated in this research. The subject was taken up by paying attention to objectivity principle by the interviews conducted with historians, academicians, politicians and the representators of Maronite community.

Key Words: Maronite, Cyprus, Christian, Catholic, Kormacit

KISALTMALAR

a.g.e	Adı Geçen Eser
a.g.m	Adı Geçen Makale
bkz	Bakınız
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maroni	Maronit Topluluğu
Marun	Maronit Topluluğu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
1. GİRİŞ	1
2. AMAÇ	2
3. KAPSAM	2
4. YÖNTEM.....	2
5. MARONİTLER VE KIBRIS	3
5.1 Maronitlerin Kıbrıs Adasındaki Tarihine Genel Bir Bakış	3
5.2 Kıbrıs Maronitleri	4
5.3 Osmanlı Döneminde Maronitlere Temsil Hakkının Verilmesi.....	10
6. PROJE ARAŞTIRMA SÜRECİ.....	12
7. PROJE YAPIM SÜRECİ.....	14
8. YAPIM SONRASI KURGU SÜRECİ.....	14
8.1 Kağıt Üzerinde Kurgu	14
8.2 Bilgisayar Üzerinde Kurgu	15
9. KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR.....	15
9.1 Yapım Öncesi Karşılaşılan Zorluklar	15
9.2 Yapım Sırasında Karşılaşılan Zorluklar.....	17
9.3 Yapım Sonrasında Karşılaşılan Zorluklar.....	17
10. FİLMDE KULLANILAN EKİPMANLAR.....	18
11. FİLMİN BÜTÇESİ.....	18
12. FİLMİN KÜNYESİ.....	19
13. ANLATI METNİ.....	20

14. RÖPORTAJ METİNLERİ.....	23
14.1 Ahmet Erdengiz.....	23
14.2 Serdar Denктаş.....	32
14.3 Ali Dayıoğlu.....	38
15. SONUÇ.....	47
16. BELGESELE AİT FOTOĞRAFLAR	48
17. KAYNAKÇA.....	55

1. GİRİŞ

Bu araştırmada Kıbrıs'ta bulunan azınlık gruplardan biri olan Maronitlerin, Kıbrıs'a gelme süreçleri, Katolik Maronitlerin Rum Ortodoks Kilisesi tarafından asimilasyon politikalarına maruz bırakılmaları, 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinde ki konumları, kültürel olarak var olma çabaları ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Maronit cemaatini tanımak amaçlanmıştır.

Bu araştırmadaki Maronitler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan Kormacit köyünde yaşayan yaklaşık 150 Maronit ve Güney Kıbrıs'tan Kormacit Katolik Kilisesine ibadet için gelen Maronitlerden oluşmaktadır.

İsimlerinin ve dini inanışlarının kökeni 4. Yüzyıl sonu ve 5. Yüzyıl başlarına yaşadığı bilinen Aziz Maron veya Maron (Arapça Marun) isimli Suriyeli bir münzeviye (dünyadan uzak yaşayan) dayandırılmaktadır. (Erdengiz, 2003, s. 103-122)

Maronitler Yüzyıllar öncesinde Anavatanları Lübnan'dan Kıbrıs adasına daha çok dinsel baskılar yüzünden kaçarak gelirler. Kıbrıs adasında Rumların Ortodoks Hıristiyan olması, Maronitlerin burada da Ortodoks Kilisesinden baskılar görmesine sebep olur. Adanın Osmanlı idaresine girmesinden sonra Ortodoks Kilisesinin tüm adada tek kilise olarak tanınması, Katolik Kilisesinin zayıflamasına sebep olur. Maronitler Tanzimat Fermanının yayınlanmasından, ada da oluşturulan Divan-ı Keber de Vali'nin danışma kurulunda temsil edilirler. Bu gelenek 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde de devam ettirilir. Halen Rum temsilciler Meclisinde temsilcileri olan Maronitler'in tek istediği adada hiçbir baskı görmeden örf ve adetlerini yaşayabilmektir.

2. AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, Kıbrıs'ta bulunan azınlık gruplardan biri olan Maronitlerin, Kıbrıs'a gelme süreçleri, Katolik Maronitlerin Rum Ortodoks Kilisesi tarafından asimilasyon politikalarına maruz bırakılmaları, 1960 Kıbrıs Cumhuriyetindeki konumları, kültürel olarak var olma çabaları ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Maronit cemaatini tanımadır.

3. KAPSAM

Proje Kıbrıs adası üzerinde yaşayan Maronitlerle sınırlandırılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Maronitlerin en büyük yerleşim yeri olan Koruçam, Maronitlerin kendi ifadeleriyle Kormacit köyü sakinleri ve hafta sonları Güney bölgesinden köye gelen Maronitler projenin kapsamını oluşturmaktadır.

4. YÖNTEM

Proje için Literatür taraması ve röportajlarla anlatım yöntemi, görüntü ve müzikle birlikte kullanılmıştır.

5. MARONİTLER VE KIBRIS

5.1 Maronitlerin Kıbrıs Adasındaki Tarihlerine Kısa Bir Bakış

İngiliz Kralı Aslan Yürekli Richard, Kudüs'ü kurtarmaya giderken, deniz yolu üzerindeki Kıbrıs'a bir fırtına sonrasında sığınmak zorunda kalan nişanlısı ve kız kardeşine kötü davranan, Bizanslı Kıbrıs Egemeni İsak Kommenos'a bir ders vermek amacı ile adayı fetheder. Ne var ki, ülkesinden bu kadar uzaktaki bir ada o günün koşullarında, Richard'a pek cazip gelecek bir yer, değildir. Öte yandan, sefer de başarısızlıkla sonuçlanmış, Salahaddin Eyyubi yenilip, Kudüs geri alınamamıştır. Richard geriye dönerken, Kıbrıs'ı yüz bin altın karşılığında, Templar Şövalyelerine satar. Ne var ki adaya gelip de Ortodoks halkı baskı ile Katolik yapmaya çalışan şövalyelere karşı, büyük bir isyan çıkar. Şövalyeler, adayı Richard'a geri verip; 40bin altınlık peşinatlarını kurtarmaya kalkarlar ama Richard bunu kabul etmediği gibi, geriye kalan parasını da istemeye devam eder. Bunun üzerine, krallığı elinden gitmiş bulunan eski Kudüs Kralı Guy de Lusignan, Kıbrıs'ı Templar Şövalyeleri'nden "satın alır". Yıl 1192 olup, Kıbrıs'ın 400 yıl sürecek olan Latin Egemenliği dönemi başlar.

Templar Şövalyeleri ile Kıbrıslılar arasındaki sorun, mezhep farklılığıdır. Aynı şey Lusignan sülalesi ile de bulunmaktadır. Kıbrıslılar Ortodoks, Lusignanlar ise Katolik'tirler. Lusignan böyle bir ülkede kendilerini garanti altına alabilmek için, eski ülkelerinden Kıbrıs'a kendileri ile aynı mezhebe mensup, paralı askerler taşırlar. Böylece 9. yüzyıldan beri Kıbrıs'ta az çok yaşamakta oldukları bilinen Maronitler, adanın belli başlı topluluklarından biri haline gelir. Lübnan asıllı, Katolik ve St. Marun adlı bir azizin tarikatına bağlı olan bu insanlar, Arapça konuşurlar. Lusignan dönemi boyunca, en ayrıcalıklı grup olarak yaşayan Maronit nüfusunun, bir ara 80bin'i geçtiği bilinmektedir. Türk fethinden sonra, bizzat Papa'nın Maronitler'in durumunu belirlemek üzere Kıbrıs'a bir temsilci göndermesi (rahip Dandini) söz konusu toplama verilen önemi göstermeye yetmektedir.

Kıbrıs'taki Maronit köyleri sayısı 1250'de 60, 1570'de 33, 1576'da 19, 1700 ile 1820 arasında 10 olarak tespit edilmiştir.1960'ta ise sadece 4 Maronit köyü bulunmaktadır. Kimi kaynaklarda, bir miktar Maronit'in de Osmanlı dönemi boyunca İslamiyet'e geçerek, bugünkü Kıbrıslı Türkler arasında yer aldığı, ileri sürülmektedir.1570 ile 1576 arasında mevcut 33 köyün, 19'a düştüğü görülmektedir. Altı yılda yarı yarıya bir azalma gözlemlenmektedir ki, Osmanlılarla Latin dünyası arasındaki çekişmeyi de göz önüne aldığımız zaman, onların paralı askerlerini oluşturan bu topluluğun, fetih esnasında kırıldığını, kalanlardan kimisinin de adayı terk ettiğini, düşünebiliriz. Türk tarihinin başından, 1820'ye kadar ise 19 köy, 10'a düşmüştür. İlk altı yıl ile sonraki üç asır arasındaki Maronit nüfus azalmasının oranı, aynıdır. İngiliz Dönemi'nin başında 1881'de yapılan nüfus sayımında ise Maronit nüfusu sadece 212 olup, bu rakam tüm nüfusun %0,11'idir. 1960'da ise Maronit köylerinin sayısı 4' düşmüştür. Ama H. Gürkan o tarihteki Maronit nüfusunun, 4000 olduğunu yazmaktadır. Bu rakamın da % 0,5 dolaylarında bir oranı ifade ettiğini düşünürsek, Maronit nüfusunun asimile edilmediğini ileri sürmek, akla yakın bir yargı olur.

Dolayısıyla, günümüzün Kıbrıslı Türk nüfusu arasında, asimile edilmiş Maronit nüfusu bulunduğunu ileri sürmek, kanıtlanabilecek bir iddia olarak, ele alınmaz. Tarihin geçmiş kıvrımları arasında, belki bir kaç lokal, endemik örnek bulunabilir (ki biz bulamadık) o kadar. (Beratlı, 1993, s.176 -177)

5.2. Kıbrıs Maronitleri

12. yüzyıldan beri adamızı kendilerine yurt edinmiş Maronitlerin tarihi, artık ölmeye yüz tutmuş Kormacit Maronitçesi gelenek ve görenekler ile ilgili Türkçe olarak yayınlanmış fazlaca bir araştırma yoktur. Maronit gelenek ve görenekleri ile linguistik veriler de yerinde yapılacak özgün tespit çalışmalarına ışık tutmak gayesi ile yazılı kaynaklardan derlenmiştir. Okuyucu dil ve folklorik tespitlerin 1974 Barış Harekatı öncesinde Gürpınar (Ay Marina), Karpashia (Karpasia), ve

Özkan(Asomatos) köylerinde yaşayan diğer Maronit topluluklarının kendilerine has Arapçaya dayalı lisanı artık konuşamamaları ve günlük yaşamlarında sadece Rumcaı kullanmalarındır. Aynı şekilde bu köylerde yaşayan Maronit topluluklarının gelenek ve folklorik birikimlerinin 1974 öncesinde bile hızla özgünlüğünü kaybederek “Rumlaştığı” gözlenmiştir.

Günümüz Kıbrıs’ında yaşayan tüm Maronitlerin nüfusunun yaklaşık 6000 olduğu tahmin edilmektedir. Kesin rakamın bilinmemesindeki en büyük etkenin Ortodoks Rumlarla yapılan evlilikler neticesinde doğanların sınıflandırılmasında karşılaşılan zorluklardır. Yapılan bir tahmine göre tüm Maronit aileleri genelinde Rumlar ile evlilik yapanların oranının 70’lere ulaştığı ifade edilmektedir. Bu melez evliliklerin sonucunda doğan çocukların büyük bir çoğunluğunun Ortodoks Rum olarak vaftiz edilmesi nedeniyle Kıbrıs Maronit cemaati sürekli olarak nüfus kaybetmektedir. Bu nüfus kaybının aynı zamanda Maronit dil ve dininin yanı sıra örf ve adetlerinin de yok olması demek olduğunu kavrayan Maronit Kilisesi Güney Kıbrıs’ta yeni Maronit kiliselerinin, kültür merkezlerinin ve okullarının yapımına hız verilmiştir. Geçtiğimiz günlerde Maronit Anthoupolis İlkokulu Ve Limasol Maronit Aziz Charbel Kilisesi Kültür Merkezi bu girişimler çerçevesinde devreye konmuştur. Bilindiği gibi 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’nın tanıdığı bir hakka dayanarak Kıbrıs Maronit cemaatinin bir parçası olarak benimsemişti. Halen Rum Temsilciler Meclisi’nde Antonis Haji Rousso tarafından temsil edilmekte olan ada Maronitleri, BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın ismini taşıyan çözüm planı çerçevesinde bir rapor hazırlamak üzere Papa Gregory XIII tarafından bölgemize gönderilen Cizvit Papazı Jean- Babdiste Eliano kaleme aldığı raporunda “Bu Maronit halkının hemen tümü Lübnan Dağı’nda, Beyrut ve Trablus’un üstünde, Batıya bakan bir bölgede kurulu şehirde yaşar.

Bazı aileler Şam ‘a Halep’ e, Trablus’a ve Kıbrıs Adası’ na yerleşmiştir. Hep birlikte, tahminen sayıları 40 bini aşmaz” demekle Maronitlerin ayrı bir “halk” oluşturduklarını, en azından Lübnan ve bölgede yaşayan diğer Hıristiyan cemaatlerinden yaşam/ inanç tarzı açısından farklı bir konumda olduklarını ortaya koymaktadır.

Maronitler tarihi olarak diğerk bölge halkları gibi Semitik asıllıdırlar. Ayrı bir etnik grup oluşturmamakla birlikte kendilerine ayrı bir cemaat karakteri veren dini inanışların kökeni 4. yüzyıl sonu ve 5. yüzyıl başlarında yaşadığı bilinen Aziz Maron veya Maro (Arapça Marun) isimli Suriyeli bir münzeviye(dünyadan uzak yaşayan) dayandırılmaktadır. Aziz Marun'un yanı sıra 685 – 707 yılları arasında Antalya Patriği olan Aziz Yuhanna Marun da Maruni Cemaatinin oluşumunda önemli rol oynamıştır. Maronitlerden bahseden en eski kaynak Arap tarihçileri Al- Masudi (Kitab al-tanbih wa'l ishraf) ve Qadi Abd al-Jabbar (Al-Maghni)dır. Bunlardan Al-Masudi Maronit Kilisesi'nin Bizans İmparatoru Maurice (582 – 602) döneminde kurulduğunu belirtmektedir. Diğerk yandan Maronit folklorunda yaşayan söylentilerden yola çıkan Maronit tarihçisi ve 1668 – 1704 yılları arasında başpiskoposluk da yapan Istifan Duwayhi (Tarikh al-tai' ifah al Marunniyyah) isimli yapıtında Maronitlerin aslen Suriyeli olmadıklarını ancak uzun yıllar önce başka ülkelerden göç ettiklerini belirtmektedir. Diğerk eserlerinin yanı sıra Maronitler hakkındaki çeşitli kitap ve makaleleri ile de bilinen Lübnan asıllı ünlü tarihçi Kemal S. Sahibi, Lübnan dağlarının çeşitli bölgelerinde yaşayan Maronitler arasındaki yaygın folklorik söylencelere atıfla Maronitlerin Arabistan Yarımadası'nın Güney Kesimlerinden göç ederek Suriye / Lübnan topraklarına yerleşmiş olabileceklerini söylemektedir.

Kilise olarak Doğu ritüellerini, kilise lisanı olarak Arapça, Süryanice ve Kıbrıs'ta bunlara ek olarak Rumcayı kullanan Maronitler, 1180 yılından itibaren Roma Katolik Kilisesi ile bağlarını resmileştirmiş ancak 16.yüzyıla kadar Maruni Cemaati içerisinde Süryani ve Yakubi Kiliselerinin öğretilerine sadık kalmak isteyenler sürekli olarak sorun yaratmışlardır.

Ana yerleşim yerleri Suriye/Lübnan olan Maronitlerin MS 8 ile 13. yüzyıllar arasında dört esas göç dalgası ile Kıbrıs'a gelip yerleştikleri tahmin edilmektedir. Birinci göç dalgasının 8.yüzyılda, ikinci göç dalgasının ise 10.yüzyılda meydana geldiğini öne süren tarihçilerin elinde kesin kanıt yoktur. Bugün Suriye ve Lübnan devletlerinin bulunduğu coğrafyanın Arap orduları tarafından işgali ve Bizans yönetiminin bölge üzerinde yitirdiği gücü yeniden kazanmak için başlattığı süreç içerisinde gelişen Hıristiyanlık içi çatışmalar bu göçlerin nedenleri arasındadır.

Özellikle 938 yılında Maronitler üzerinde yoğunlaşan baskıların yeni göçlere neden olduğu bilinmektedir.

Kıbrıs'a yapılan sayıca en büyük Maronit göçünün adanın Fransız Lüzinyan hanedanının eline geçtiği 1192 yılından sonra gerçekleştiğini biliyoruz. Ancak geçtiğimiz günlerde yayınlanan bazı belgeler Maronitlerin 1121/22 yılında adada oldukça yaygın bir şekilde yerleşmiş olduklarını ve en azından Aziz Yuhanna Kuzbandu (Koutsevedi) Manastır'ının sahipleri olduklarını kanıtlamaktadır. Bu manastırın bu gün Rumlar tarafından 1518'de zorla el konan Güngör'deki (Kutsovedi) St. Chrysostomos Manastırı veya 12. yüzyıl başlarında aynı yerde inşa edilmiş bir manastır olduğu ortadadır. Orjinali Vatikan Kütüphanesi'nde muhafaza edilen Süryanice el yazmasından özetle şunları okuyoruz;

“İsmen keşiş olarak bilinen ben, hakir Semaan, Batroun'da bulunan Ilige Vadisi'ndeki Mayfouq'u Azize Manastır'ında yaşayan, Maronitlerin Patriği, Kutsanmış Peder Boutros'un önünde, keşişlerin hala daha Mar Yuhanna Manastırı'nda yaşamaya devam ettiği dönemde, bana Kıbrıs adasında bulunan Aziz Yuhanna Kuzbandu (Koutsevedi) Manastırını yönetme yetkisi verdiği zaman bu kitaba şu satırları yazdım. Bu manastırda yaşayanların isimleri şöyledir: Keşiş David, papaz Moses, aşçı ve keşiş Joseph, keşiş Georges ve keşiş Daniel. Rabbe hizmet eden din adamları bunlardır. Yıl, Yunanlılara göre 1432 (Gregoryan takimine göre, 1121 – 22), Haziran ayının 12. Tanrı mübarek olsun. Âmin.”

Yukarıda bir özet çevirisini verdiğimiz kaydın üç benzeri daha bugün Vatikan ve Floransa arşivlerinde ortaya çıkmıştır. Maronit Patriği I. Boutros'un Koutsovedi Manastırı ile ilgili olarak yapmış olduğu çeşitli işlemleri içeren bu kayıtlar, 1138/39, 1140/41 ve 1153/54 tarihlerini taşımaktadırlar.

Adaya en yoğun Maronit yerleşimi 1192 yılından sora Guy de Lusignan'ın çağrı ve teşviki üzerine gerçekleşmiştir. Kıbrıs'taki Latin nüfusunu artırmak sureti ile hanedanını güvence altına almayı amaçlayan Guy, bir çağrı yaparak bugünkü Suriye Lübnan Filistin coğrafyasında Selahattin Eyyubi tarafından yerinden edilen Ortadoğu Latinlerini adaya davet eder. Bu davete çok miktarda Latin'in yanı sıra Ermeniler, Süryaniler, Koptlar (Mısır Kıpti Kilisesi mensupları) ve önemli miktarda Maronit icabet eder.

Maronitler önceleri Lefkoşa'ya ve bilahare dağlık bölgede yaşamaya alışık oldukları için Girne dağları ve eteklerine serpiştirilmiş 70'ten fazla köye yerleşirler. Lüzinyan Kralı Henry I'in döneminde, 1224 tarihli bir kayıta 60 köyde Maronitlerin yaşadığını ve 1250 tarihli bir diğer belgeden ada Maronitlerinin Mısır'a saldıran Haçlı Ordularına 5000 kişiden oluşan bir güçle katıldıklarını biliyoruz. Luzinyan döneminde adada yaşayan Maronitlerin Rumlardan sonra en büyük cemaati oluşturdukları bilinmesine rağmen nüfusları hakkında herhangi bir sağlıklı bilgi yoktur. Kıbrıs'ın o dönemki bilinen nüfusuna bakıp sayılarının 30.000 bine yaklaştığını söylemek mümkündür.

1180 yılında Süryani ve Yakubi Kiliselerinin öğretilerini terk ederek Katolik Kilisesi'nin tüm öğretilerini resmen benimseyen Maronit Patriğine karşı çıkan bazı Maronit din adamları ve takipçileri 15. yüzyıl sonlarına kadar Katolik Kilisesi'ne ve Haçlılara karşı mücadele etmeyi sürdürdüler. Bunu neticesinde dini baskı ve katliamlardan kurtulmak için Kıbrıs da dahil olmak üzere çeşitli komşu ülkelere göç ettiler. Böyle bir göç dalgasının 1488'de yer aldığını biliyoruz. Bu nedendir ki, Osmanlı kayıtları Maronitleri çoğu zaman Süryani ve Yakubi Kiliseleri mensupları ile bir arada sınıflandırmışlardır. Süryani ve Yakubi Kiliseleri gibi Doğu Kiliselerinin öğretilerine daha fazla sadık kalan bazı Maronit köylerinin Kormacit'e göre dil ve din bakımından daha süratli bir şekilde "Rumlaşmasının" bir önemli nedeni de bu olsa gerektir. Bazı tarihi kaynaklar 1445 yılında bile Kıbrıs'taki Maronitlerin inançlarının "tam" olmadığından dolayı Katolik Kilisesi öğretilerine kayıtsız şartsız uymaları yolunda uyarıldıklarını söylemektedir.

Kıbrıs'a yapılan kayda değer sonuncu Maronit göçleri 1292 -1307 yılları arasında Ortadoğu'nun tamamen İslam hakimiyetine girmesi üzerine gerçekleşmiştir.

Tarihi olarak Fransa'ya yakınlıkları ile bilinen Maronitler, Fransız Luzinyan hanedanının idaresi altında sosyo-ekonomik açıdan gelişip zenginleşmeye devam ettiler. Bu iyi ilişkiler 1316 yılında adaya Lübnan Maronit Patriği'ne bağlı Hamanya isimli bir piskoposun tayin edilmesine olanak sağladı.

Ada yönetiminin Venedik İdaresi'ne geçmesi üzerine Maronitlerin sosyo-ekonomik gücü istikrarsızlaşarak inişe geçer. Kendileri de Katolik olmalarına rağmen Latin Kilisesi'nin ağır baskılarına maruz kalan Maronitler diğer yandan da

konan ağır vergiler ve toprağa bağlı angarya yükümlülüğü nedeniyle bu kez de Kıbrıs'tan göçe başladılar. Buna adaya yapılan Memluk akınları sırasında talan edilen Maronit köylerinin getirdiği yıkımı da eklemek gerekecektir.

Osmanlı ordusunun adaya çıkmasını müteakip bir kısım Rum'un Türklerle işbirliği yaptığı, buna mukabil Maronitlerin Venediklilerin yanı sıra savaşa katıldıkları bilinmektedir. Bu durum savaşın bitmesinden sonra oluşturulan yönetim biçimine de yansımış, Maonitler ayrı bir millet ve veya cemaat olarak tanınmamış ve gelecekleri tamamen Rum Ortodoks Kilisesi'nin insafına terk edilmişti. Savaş'ın hemen sonrasında pek çok Maronit Lübnan'a bir kısım Maronit de Venediklilerle birlikte Malta adasına sığınmıştı.

Osmanlı Yönetimi'nin Maronitler ile ilgili dini idareyi tamamen Rum Kilise makamlarına bırakması neticesinde oluşan Ortodoks baskılarından dolayı pek çok Maronit Papaz'ı adayı terk etmiş, atanmış yeni papazlar ve piskoposlar da adaya gelmeyi sakıncalı bulduklarından ada Maronitlerinin dini ve kültürel gerilemesi hızlanmıştır. Bunu ekonomik gerileme izlemekte gecikmemiştir. Maronit kilise vakıflarına, kilise ve manastır binalarına Rumlar tarafından el konulması ve gayri müslimlere dağıtılan arazilerin hemen tümünün Ortodoks cemaatine verilmesi bu ekonomik çöküntüyü hızlandıran nedenlerdendir.

Osmanlı İdaresi'nin Rum Ortodoks Kilisesi'ni adada tek kilise olarak tanıması ve başta Maronit Kilisesi olmak üzere tüm Katolik kökenli kiliselerin ruhani, yönetsel, hukuki ve mülki yönetimini Rum Kilisesi'ne terk etmesi sonucunda, bu mezheplere mensup olanlar, Ortodoks Kilisesi'nin insanlık dışı baskılarından dolayı çareyi ya Kıbrıs'tan göç etmekte ya da din ve mezhep değiştirmekte bulmuştur. İşte bu transformasyonun sonucunda pek çok Maronit kilise ve manastırı ve bunlara vakfedilen gayrimenkuller Rumları eline geçmiş Rum örf ve ananelerinin yanı sıra Rumcanın Maronitçe üzerindeki tahakkümü artmıştır. Komacit dışındaki Maronit köylerinin hemen tümünün sadece Rumca konuşabilmesinin gerisinde yatan en önemli nedenlerden biri 16. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan bu durumdur.

Artan Rum baskıları ve ada yönetiminin bu baskılara göz yumması neticesinde Maronitler çareyi İstanbul'a bir heyet göndermekte bulur. 1686 yılında İstanbul'a varan heyet, Fransız Büyükelçisi Gerardine vasıtasıyla şikayetlerini

Osmanlı makamlarına aktarmak fırsatını bulurlar. Ancak İstanbul yönetimi tarafından şikayetleri haklı bulunan Maronitlere verilen fermanlar da durumu değiştirmez.

1750’li yıllara gelindiğinde Rum Ortodoks Kilisesi’nin Maronitler üzerindeki hakimiyeti yaşamın hemen her safhasında tartişmasız bir şekilde tesis edilmiştir. Maronitlerin evlenmeleri, boşanmaları, miras meseleleri bile yaşadıkları yörenin Ortodoks Piskoposu’nun yetki sahasına girmiştir. Dönemin Başpiskoposlarından Hrisantos ile tanınmış saray tercümanlarından Hacıyorgakis Kornesios, Maronit mallarına el koyabilmek için pek çok Maronit’in öldürölmesini sağlamıştır.

Kıbrıs Maronitleri Rum Ortodoks Kilisesi’nin tahakkümünden tam anlamıyla ancak İngiliz İdaresi döneminde kurtulmuştur.

Kıbrıs’taki Osmanlı Yönetimi’nin yaklaşık son 40 yılında Tanzimat Fermanı ile başlatılan idari reform girişimlerinden Maronitler de paylarını alır. Adaya tayin edilen Osmanlı Valisi’ne yardımcı olmak üzere oluşturulan Meclis-i Kebir’de (Divan) Rumların yanı sıra Maronit ve Ermeni temsilcileride görev aldı. Bu Maronitlerin ilk kez Kıbrıs’ın yönetimine aktif olarak katılmaları demektir. Tanzimat reformları ile ortaya çıkan ve Kıbrıs azınlıklarının (Ermeni, Maronit ve Latinlerin) oluşturulan meclislere katılımı geleneği 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti’nde de bozulmadı. (Erdengiz, 2003, s. 103-122)

5.3. Osmanlı Döneminde Maronitlere Temsil Hakkının Verilmesi

Adada yıllarca çeşitli sebeplerden dolayı, 1839 yılında Tanzimat Fermanının yayınlanmasına kadar Maronitler baskı ve haksızlığa maruz kalırlar. Tanzimat Fermanının yayınlanmasından sonra, yenilik hareketleri çerçevesinde Kıbrıs’ta da idare reformları yapılır.

1839 yılında getirilen önemli bir yönetim değişikliği, Divan'daki Türk üye sayısının 6'dan 4'e indirilmesi ve Müslüman olmayan 4 yeni üyenin Divan'a katılmasıydı. Bunlar Rum Ortodoks Kilisesinin Başpiskoposu ile adada yaşayan, Türkler dışındaki etnik-ulusal toplumlar olan Rum, Ermeni ve Maronit toplumlarından birer temsilci idi.

Böylece Kıbrıs halkının nüfus çoğunluğunu oluşturan Hıristiyanlar ilk defa yönetim mekanizmasında temsil edilmiş oluyordu. Yazar Sakellarios Divan üyelerini şöyle sıralar: Müftü, Muhasebeci, Molla, Rum Başpiskopos, 3 Müslüman ve iki Hıristiyan üye. Yazar Hackett daha değişik bir liste vermektedir: Müftü, Lefkoşa kadısı, Yeniçeri ağası, Lefkoşa Baş ağası (Hazine Defterdarı), Ortodoks Başpiskopos, 1 yaşlı Ortodoks halk temsilcisi (demogerontes'ten bir kişi), 1 Ermeni ve 1 Maronit temsilci. Meclis Haftada bir kez toplanıyordu. Vali isterse daha sık da toplanabiliyordu. (An, 1996, s.25)

6. PROJE ARAŞTIRMA SÜRECİ

Maronitler üzerine belgesel film yapma kararı verildiğinde, Maronitler'in Hıristiyan azınlık bir topluluk olduğunu biliyorduk.

Özellikle, Güney Kıbrıs bölgesinde yaşadıkları halde hafta sonları Kuzey'e geçiyor olmaları, araştırmacının ilgisini çekmiştir. 1974 Barış Harekatından sonra Rumlar Kuzeydeki topraklarını bırakıp Güney'e, Türkler de Güneydeki topraklarını bırakıp Kuzey'e göç etmişlerdi. Bu süreçte Maronitler, sınırın Güney'inde kaldıkları halde Kuzeydeki köylerinden vazgeçmemişlerdi. Konu üzerinde yapılan literatür tarama çalışmalarına bu bilgiye ulaşıldıktan sonra yoğunluk verilmiştir.

Maronitlerle ilgili bilgilere ilk ulaşacağımız yer, şüphesiz kütüphanelerdi. Daha önce bu cemaat üzerine yapılan akademik bir çalışma olup olmadığını kontrol etmek için, Kuzey Kıbrıs'ta bulunan üniversitelerin kütüphanelerinde literatür tarama çalışmalarına başlanmıştır. Yapılan araştırmalarda daha çok Maronit'lerin, Kıbrıs tarihi ile ilgili kitaplar içinde, bir bölümün alt başlığı şeklinde yer bulduğu görülmüştür. Kıbrıs'ın tarihi ve sosyolojisi üzerine yapılan araştırmalar, yoğunlukla Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumları ile ilgili olduğu görülmüştür. Literatür taramalarında, Kıbrıs'taki azınlıklar ile ilgili, bir kaç paragraflık bilginin dışında tatmin edici farklı bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Literatürde Maronitler ile ilgili tatmin edici bir bilgiye ulaşamamış olmak; a- konuyla ilgili yapılan akademik çalışmaların doyurucu olmaması, araştırmada daha dikkatli ve titiz davranılmasına, b- alanda ilk olma özelliği taşıyabilecek bu araştırmadan alınacak hazzın artmasına neden olmaktadır.

Literatür taramaları sonucu, Doğu Akdeniz Üniversitesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü arşivinde, maronitlerle ilgili çekilmiş bir adet Lisans bitirme tezine ulaşılmıştır. "Kor'dan Kormacit'e" ismiyle tamamlanan, bu belgesel çalışmasında, Maronitler'in tarihsel süreci işlenmiştir.(1-kezban Sivri)

Yerel televizyonların arşivlerinde yapılan taramalar sonucu, Ada TV de yapımcı ve yönetmenliğini Mustafa FİDAN'ın yaptığı "Köy Kahvesi" isimli programın çekimlerinin bir bölümü Koruçam köyünde yapılmıştır.

Maronit halkının yaşayış biçimlerini gözlemlemek için, ön araştırma süresince (Ağustos - Kasım) her hafta sonu köye gidilmiştir. Bu gözlemler, çalışmanın iskeletini oluşturmada büyük yararlar sağlamıştır.

Gözlem gezileri sırasında, Mustafa Kemal Atatürk ve Serdar Denktaş'ın fotoğraflarının köy kahvesinde duvarda asılı olması, kültürel ve siyasi bir göstergedir. Serdar Denktaş ile yapılan görüşmede, Maronit cemaatiyle yakın ilişkisinin olduğu, bakanlığı döneminde, Maronit topluluğuna siyasi yardımlarda bulunduğu öğrenilmiş ve fotoğrafın köy kahvesine asılma nedeni anlaşılmıştır.

1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasında Maronitler, azınlıklar kategorisinde sınıflandırılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ve Avrupa ülkelerinde yayınlanan azınlık raporların da, Maronit topluluğuna yer verilip verilmediği araştırılmıştır. Avrupa Birliği'nin Kuzey Kıbrıs'ta azınlıklarla ilgili yayınladığı tüm raporları arşivinde bulunduran Kıbrıs Türk İnsan Hakları Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi ve Yakındoğu Üniversitesi öğretim görevlisi Ali Dayıoğlu ile görüşülmüş, konuyla ilgili danışmanlık yapması istenmiştir.

Kıbrıs Rum bölgesi temsilciler meclisinde Maronit temsilci Antonis Haji Rouso ile görüşülmüş, topluluk ile ilgili, tarihsel ve siyasi bilgilere ulaşılmıştır.

7. PROJE YAPIM SÜRECİ

Koruçam köyüne kamerayla ilk gidildiğinde, tüm çekimler, planlar ve kamera açıları önceden kararlaştırıldığı gibi yapılmıştır. Fakat belgesel çekimlerinde, planlanamayan, spontane gelişen olaylarla da, çekimler sırasında zaman zaman karşılaşmış, kamera açıları, mekana en uygun şekilde konumlandırılmıştır.

İlk olarak köy meydanında bulunan Kormacit Köy Kilisesi, köy kahvesi ve sokakların çekimleri yapılmıştır. Hafta sonları, Güney bölgesinden Koruçam'a gelen Maronitlerle konuşulmuş, bilgiler toplamaya çalışılmıştır.

Kilise içi çekimleri için gerekli makamlardan özel izinler alınmış ve Maronitler'in bir sabah, bir de gece ayin çekimleri tamamlanmıştır. Bu çekimler sırasında, ibadet eden Maronitleri rahatsız etmemek için büyük özen gösterilmiş, olabildiğince farklı açılardan görüntü alınmıştır.

8. YAPIM SONRASI KURGU SÜRECİ

Tüm çekimlerin ardından, yapılan röportajlar deşifre edilerek, önemli kısımları kendi içinde sınıflandırılmıştır. Röportaj'a dayalı bir belgesel çalışması yapıldığı için, yapım sonrası kurgu sürecini iki kısma ayırmak mümkündür.

8.1. Kağıt Üzerinde Montaj

Anlatılmak istenen konunun röportajlara anlatması yöntemini tercih edildiğinden dolayı röportajlarda söylenen sözlerin, proje için anlamı büyüktür. Deşifre edilen röportaj metinlerinin defalarca okunmasının ardından, belgesel metniyle röportaj metinleri eşleştirilmiştir.

8.2. Bilgisayar Üzerinde Montaj

Bu aşamada kağıt üzerinde verilen kararlar bilgisayar ortamında, gerçek görüntülerin üzerinde de uygulanmaktadır. Yapılan bu birleştirmenin ardından ortaya çıkan kaba proje her gün baştan seyredilmekte ve notlar alınmaktadır. Alınan notlar ışığında yaklaşık yirmi günün ardından proje sonlandırılma aşamasına gelmektedir.

Belgeselde kullanılan iki farklı müzik Rum Sanatçı Adamos Katsantonis'in Vatan Bölünmez adlı albümünden, sanatçının kendi rızası da alınarak kullanılmıştır.

9. KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Projede birçok problemle karşılaşmıştır. Karşılaşılan bu zorluklar Yapım öncesi, (araştırma sırasında), yapım sırasında ve yapım sonrasında karşılaşılan zorluklar olarak üç alt başlıkta değerlendirilmektedir.

9.1 Yapım öncesi (Araştırma Sürecinde) Karşılaşılan Zorluklar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Doğu Akdeniz Üniversitesi, Yakınoğu Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi ve Lefke Avrupa Üniversitesi olmak üzere beş adet üniversite bulunmaktadır. Bunun dışında Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitelerinin KKTC Kampüsleri de mevcuttur. Yüzölçümü olarak bakıldığında üniversite sayısının fazlalığı göze çarpmaktadır. Ada da bu kadar üniversitenin olması, her alanda yüzlerce akademisyen ve binlerce araştırma görevlisinin bulunduğu anlamına gelmektedir. Fakat tüm bunlara rağmen, Maronitler'le ilgili yapılan araştırmalarda tatmin edici bir kaynağa ulaşılamamıştır. Kıbrıs tarihi ile ilgili yapılan tüm

araştırmaların, Rumlar ve Türkler ile sınırlandırılmış oldukları görülmektedir. Kıbrıs'ta henüz barışın sağlanamamış olmasının, bunda en büyük etken olduğu düşünülmektedir. Ada'ya tarihsel olarak baktığımızda, Kıbrıs tarihini 571 de Osmanlı'nın adayı almasının öncesine taşıyan, araştırmaların kısıtlı ve yzeyssel olduğunu görülmektedir.

Kırbıs adasında azınlıklar ile ilgili yapılan araştırmalarda ise, yayınların bu konuda sınırlı olması, n araştırma kısmında sayabileceğimiz en önemli karşılaşılan zorluk olmuştur.

Kuzey Kıbrıs'ta gerek üniversitede akademisyen, gerekse süreli ve süresiz yayınlarda araştırmaları yayınlanan, düşünür, yazar, çizer, muhabir, v.b gibi araştırmacılarla yapılan ön görüşmelerde, araştırmacıların çalışmalarının bir kesinlik arz etmediği, haber ve/veya yorum niteliği taşıdığı görüşü ön plana çıkmaktadır.

Proje kapsamında Maronitler ile ilgili yerel gazetelerin arşivleri de incelenmiştir. Maronitler ile ilgili basında çıkan haber, yazı ve yorumların, daha çok muhtarlık seçimleri ile ilgili olduğu görülürken, azınlık haklarının korunması, azınlık toplulukların talepleri ve statüleri ile ilgili herhangi bir yazılı veya görsel dokümana rastlanmamıştır.

n araştırmalar sırasında, kamerasız ve fotoğraf makinesiz inceleme ve gözlem amacıyla Koruçam Köyüne beş defa gidilmiştir. Köye ve özellikle köy kahvesine Maronitler'in dışında kimsenin uğramaması, kahvede oturanlar tarafından yabancılığımızın erken fark edilmesine neden olmuştur. Bu durum gözlemcinin gözlem süresini kısıtlamaktadır. Özellikle yaşlı Maronitlerden bilgi alma, yaşlı Maronitler'in İngilizce bilmediklerinden gerçekleşememiştir. Dil engelini aşmak için Rumca bilen bir tercüman ile köye gidildiğinde, sorulan sorular ve alınan cevapların, yalın halinden farklı bir Şekilde, ikinci veya üçüncü dile aktarıldığı, eviri sırasında yorumların daha baskın olduğu gözlemlenmiştir.

İngilizce bilen Maronitlerle yapılan söyleşilerde karşılaşılan en önemli engel, anadil dışında soru sorup, anadil dışında cevap verme gayreti, kişide gereğinden fazla dikkat ve dildeki gramer hatalarına düşmeme çabası konuşmanın resmi bir havada geçmesine sebep olmaktadır.

Ön araştırma sırasında karşılaşılan bir diğer zorluğun teknik yeterlilik konusunda yaşanmaktadır. Yüksel piksel çözünürlüğü olan en az yarı profesyonel bir görüntü kaydedicisine ihtiyaç duyulmuştur. İstenilen ekipmanın bulunmasında güçlüklerle karşılaşmış, çeşitli zorluklardan sonra kameralar elde edilmiştir.

9.2 Yapım Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

Sonbahar ayında araştırmanın ön hazırlık aşaması bitmiş çekim aşamasına geçilmekteydi. Çekimin ilk günü çok rüzgarlı bir gündü. Zor şartlara dayanıklı bir tripod olmadığından, karşılaşılan bu kötü hava koşulu, ekibin de yapım aşamasında ilk karşılaştığı zorluk olarak gösterilebilir.

Kamera ile köyde çekimler yapılırken, insanların yabancılığı ve kameraya görüntü vermemek için özellikle kaçındıkları gözlemlenmiştir.

9.3 Yapım Sonrasında Karşılaşılan Zorluklar

Ekip, yapım sonrasında, diğer iki aşamada yaşanmayan bir dizi aksaklıkla karşılaşmıştır. Kasetlerin bilgisayarlara aktarılması, montaj için ayrı bir bilgisayarın bulunabilmesi ve diğer aksaklıkları saymak mümkündür.

Bu aşamada bahsedilecek kayda değer en önemli aksaklık, çekimler sırasında kullanılan farklı model kameradan elde edilen görüntülerinin de farklı olmasıdır. İki farklı kameradan elde edilen görüntü ard arda geldiğinde, görüntüler arasındaki farklar (ışık, renk, ton) rahatsız edici olabilmektedir. Bu rahatsız edici durumu en aza indirmek için, görüntüler üzerinde renk düzenlemeleri yapılmıştır.

10. FİLMDE KULLANILAN EKİPMANLAR

- 1 adet Sony hdv 1080i Digital Kamera
- 1 adet naphon 800 mhz telsiz mikrofon
- 10 adet Sony Dv Premium görüntü kayıt kaseti
- 1 adet 5 metre ses kablosu
- 1 adet 10 metre elektrik uzatma kablosu
- Edius digital görüntü montaj programı

11. FİLMİN BÜTÇESİ

- Yakıt 750 TL (Koruçam - Lefkoşa arası 55 km)
- Görüntü kayıt kaseti 150 TL
- 250 GB harici hard disk 350 TL
- Yemek 300 TL

Toplam: 1.550 TL

12. FİLMİN KÜNYE BİLGİLERİ

Danışman	: Doç. Dr. Burak BUYAN
Seslendiren	: Derviş BARBAROS
Metin Yazarı	: Mustafa ASLAN
Kamera	: Mustafa ASLAN, Yiğit YALÇIN
Kurgu	: Mustafa ASLAN
Renk Düzenlemesi	: Uygur ERDİM
Müzik Danışmanı	: İhsan GÜREL
Müzik	: Adamos KATSANTONIS
Yönetmen	: Mustafa ASLAN

Teşekkürler

Girne Amerikan Üniversitesi Rektörlüğü

Kanal SIM (Simen Yayıncılık)

Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı

Serdar DENKTAŞ

Ali DAYIOĞLU

Antonis Hajı Rousso

Aysu Basri AKTER

Sami ÖZUSLU

Cevdet ALPARSLAN

13. ANLATI METNİ

Hikayeleri Milattan Sonra 8. yüzyılda başladı bu topraklarda. Onlarda 1974 yılında çizilen Yeşil Hat'la sınırın bir tarafında kalmaya zorlandılar. Büyük bir bölümü Güney'de kalan Maronitler'in, çok az bir kısmı yüzyıllar önce geldikleri bu toprakları Kormacit'i bırakamadılar...

Ana yerleşim yerleri Lübnan olan Maronitlerin M.S 8 ile 13. Yüzyıllar arasında dört esas göç dalgasıyla Kıbrıs'a gelip yerleştikleri tahmin edilmektedir.

Bugün Suriye ve Lübnan devletlerinin bulunduğu coğrafyanın Arap orduları tarafından işgali ve Bizans yönetiminin bölge üzerinde yitirdiği gücü yeniden kazanmak için başlattığı süreç içinde gelişen Hıristiyanlık içi çatışmalar bu göçlerin nedenleri arasındadır.

Büyük gruplar halinde adaya gelen Maronitler dağlık bölgelerde yaşamaya alışık oldukları için Girne dağlarına ve eteklerine serpiştirilmiş 70 ten fazla köye yerleşir. Maronitlerin şimdi Kıbrıs Türk tarafında dört köyleri var.

Osmanlı idaresi adadaki tüm Katolik kökenli kiliselerin ruhani, yönetsel, hukuki ve mülki yönetimini Rum kilisesine bırakması sonucunda Ortodoks Kilisesi güçlenir. Katolik Hıristiyanlar bu tarihten sonra Rum Ortodoks Kilisesinin insanlık dışı uygulamalarına maruz kalır.

Tarihçi ve azınlık hakları araştırmacısı Ali Dayıoğluna göre ise Osmanlı Devletinin Maronitlere uyguladığı bir baskı yoktur.

Artan Rum baskıları ve ada yönetiminin bu baskılara göz yumması neticesinde Maronitler çareyi İstanbul'a bir heyet göndermekte bulur.

1686 yılında İstanbul'a giden heyet ilk olarak Fransız büyükelçisi Gerardine ile görüşür. Maronit heyeti büyükelçiden Osmanlı Makamları ile görüşme konusunda aracı olmasını ister.

Kıbrıs'taki Osmanlı yönetiminin yaklaşık son 40 yılına kadar Maronitlerin sıkıntısı dinmez. 1839 yılında Tanzimat Fermanının yayınlanması ile başlatılan idari reform girişimlerinden Maronitler de yararlanır.

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilir ve ada da yaşayan azınlıklara iki cemaatten birini seçme konusunda tercih yapmaları istenir.

Maronitler en çok kültürlerinin yok olmasından korkmaktadır. Zaman içinde yeni kuşağa kendi örf ve adetlerini aktarmada zorlanırlar. Özellikle Ortodoks kilisesinin baskıları ve Rumlarla evlilikler sayesinde mezhep değiştiren Maronitler, Rum cemaati içinde erimeye başlar.

1974 barış hareketinden sonra sınırlar çizilir. 1960 ta kendilerini Rum cemaatiyle birlikte tanımlayan Maronitler de sınırın Güneyinde kalır.

Fakat Kormacit köyünün Kuzey'de kalması ve hatta köyde o tarihte 300 kadar Maronit'in bulunması sebebiyle zaman zaman özel izinlerle Güney de kalan Maronitler Kuzey'e geçer.

Lübnan hükümeti buradaki vatandaşlarının sorunlarıyla yakından ilgiler ve Güneyde kalan Maronitlerin hafta sonlarında Kuzey'e toplu geçebilmeleri için Türkiye Büyükelçilerine sık sık isteklerde bulunur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin verdiği bu özel izinlerin ardından Katolik Kilisesinin Merkezi Vatikan, dönemin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışişleri bakanı Serdar Denktaş ile Vatikan da görüşür ve teşekkürlerini iletir.

Türk tarafının gösterdiği bu iyi niyetin ardından sınırdaki kapılar 23 Nisan 2003'te tamamen açılır. Maronitler için bu tarihin önemi bir başkadır.

Güney Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine girme süreci başladığında, Avrupa'nın gözü Kıbrıs'a çevrilir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden ard arda çıkan raporlar KKTC hükümetini daha dikkatli olmaya iter. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti azınlık hakları düzenlemesinde Kormacit'te yaşayan Maronitlere kendi muhtarlarını seçme hakkı verilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ikamet eden yaklaşık 150 kadar Maronit hem Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, hem de Güney Hükümetinin vatandaşlarına sağladığı sosyal devlet olanaklarından yararlanıyor.

Katolik Kilisesinin Merkezi Vatikan'ın gözü her zaman Kıbrıs'taki Maronit cemaatinin üzerindedir. Vatikan Uluslararası alanda her fırsatta Maronitlerin sözcülüğünü yapar.

Antonis Haji Rousso Rum temsilciler meclisinde resmi görevli olduğundan vatikandan gelen ekonomik yardımları kabul etmese de Vatikan Maronit Cemaatine sürekli ekonomik destekte bulunur.

Katoliklerin Ruhani Lideri Papa 16. Benedict'in 2010 Haziran ayında adayı ziyaret planı, Maronit cemaati üzerindeki Vatikan desteğini teyit ediyor.

Ali Dayıoğlu'nun da dediği gibi Maronitler, her zaman Türklerle iyi geçindiler. Osmanlı'nın misafirperver ve yardımseverliğini bizzat gördüler. İçlerindeki minnet ve şükran duygularını da Türk halkının değerlerine sahip çıkmakla dile getiriyorlar...

Dinsel baskılar yüzünden Anavatanları olan Lübnan'dan göç etmek zorunda kalan Maronitler burada da uzun yıllar Ortodoks kilisesinin baskılarına maruz kalır.

Şimdi onlar burada kendi vatanlarında olmadıkları kadar hür ve dinlerini yaşamada hiç olmadıkları kadar da ÖZGÜR...

14. ROPORTAJ METİNLERİ

14.1. Ahmet Erdengiz

Mustafa ASLAN: Maronit'lerin Kıbrıs Adasında 1000 yıllık bir geçmişleri var. Tarihsel süreci özetleyebilir misiniz?

Ahmet ERDENGİZ: Maronitlerin Kıbrıs'a Ortadoğu, daha doğrusu Levant tarihi ile Haçlı devletleri tarihi ile hep paralel gelişti. Biliyorsunuz Maronitlerin Kıbrıs'a gelişi 12. Yüzyılda başlıyor. Esas büyük gruplar halinde gelmeleri 12 yüzyılda başlıyor. Kıbrıs'a geliş sebepleri Ortadoğu'da üzerlerinde oluşan baskı. Gerek İslam devletlerinin oluşturduğu gerekse yaşadıkları bölgelerdeki diğer dini grupların, Ortodoks Hıristiyanların, Dürzü gruplarının oluşturduğu baskılar. Dolayısıyla Maroniler için Kıbrıs bir kurtuluş yeri olarak görüldü. Tarihin belirli dönemlerinde, özellikle 13 ve 14 yüzyıllarda Kıbrıs'ta büyük koloniler oluşturdular. Bazı araştırmacıların iddialarına göre Maronilerin Kıbrıs'ta yaklaşık 40'a yakın köyü vardı. Bir diğer özelliği de tabii ki Anavatanları saydıkları bugünkü Lübnan'a, tabii o dönemde bugünkü modern manada bir Lübnan yok. O dönemde orası Suriye topraklarıydı 1940'lı yıllara kadar. Anavatanlarına veya kendi Kiliselerinin doğuş yeri olan Lübnan'a en yakın yerlerden de biriydi. Bununla Maroniler Kıbrıs'ı seçtiler ve buralara yerleştiler. Bunu yerine mesela Mısır veya Anadolu'nun diğer bölgelerini de seçebilirlerdi ama biliyorsunuz, o bölgelerde de yine Katolikleri ve Ermenilerin yoğun yaşadığı ve oluşturdukları küçük krallıklar vardı. Bunları o yüzden seçmediler. Buna mukabil Kıbrıs'ın esas halkı Ortodoks Hıristiyan olmasına karşın Kıbrıs'ı yönetenler Katolik asıllı Latinler oldukları kendileri o açıdan güvende hissettiler. Ancak bu pek fazla uzun sürmedi. Adadaki Ortodoks Kilisesinin kendisi güçlendiği sürece Maronitler hep güç kaybettiler. Ortodoks Kilisesi Maronitelere verilen, topraklardan, manastırlardan ve kiliselerden yaralanamaya ve bilahare

bunları ele geçirmeye başladılar. Ortodoks asimilasyonu veya baskısı günümüze kadar neredeyse devam etti. Adadaki Maronitler sürekli kayıplara uğradılar. Hatta çok ilginçtir, Ortodoks Kilisesinin baskı altında olduğu 15 -16 yüzyılda dahi ve kendileri Katolik olmasına rağmen, biliyorsunuz Maroniler Papa'ya bağlı, Katolik Kilisesinin bir parçası onlarda yinede güç kaybetmeye devam ettiler.

Bu Osmanlı Devletinde de sürdü. Çünkü Osmanlı Devleti Ada'yı devir aldıktan sonra oluşturduğu millet sistemi içerisindeki yapıda Ortodoks Başpiskoposunu adadaki tüm Hıristiyanların idarecisi olarak kabul etti. Dolayısıyla Osmanlı döneminde de Maronitler çok önemli topraklarını, kiliselerini ve manastırlar binalarını kaybettiler. Pek çok Maroni köyü Ortodokslaştı. Adadaki Hıristiyanların tüm yönetimi Osmanlı Devleti tarafından Ortodoks Başpiskoposuna bırakıldığı için, Maroniler, Süryaniler ve hatta Ermeniler güç kaybettiler.

Mustafa ASLAN: Makalenizde de bahsettiğiniz bir hususu açmanızı isteyebilir miyim. Maronitler yaşadıkları bu sıkıntılar yüzünden Osmanlı Devletinden, Fransa aracılığıyla yardım istiyorlar değil mi?

Ahmet ERDENGİZ: İstanbul'a Bab-ı Ali'ye şikayetlerde bulundular ve tabii müttelikleri olarak ta İstanbul'daki Fransız Büyükelçisini buldular. Biliyorsunuz Fransızlar Katolik bir ülke ve o dönemin en, İspanya artık askeri gücünü Kanuni Sultan Süleyman döneminden itibaren yitirmeye başlamışken Fransa önem kazanıyor Türkiye'de. Biliyorsunuz kapitülasyonlar var, bunu da kullanarak sık sık Bab-ı Ali'ye şikayetlerde bulundular. İstanbul'da Maronilerin haklarının korunması için sık sık fermanlar gönderdi. Ancak bunlar hiç bir zaman pratikte uygulanamadı. Ortodoks Kilisesi her zaman, bu zümreyi bu cemaati baskı altına almayı başardı. Tanzimat Fermanının yayınlandığı yıllara kadar, Maroniler sürekli olarak Ortodoks Kilisesi önünde maalesef zemin kaybettiler, ekonomik güç kaybettiler ve nüfus kaybettiler. Ancak haklarını Tanzimat Fermanının Kıbrıs'ta da uygulamaya konması ile kabul ettiler bildiler varlıklarını. Tanzimat Fermanı ile adada oluşturulan danışma meclisinde Ermeniler ve Latinlerin yanı sıra bir de Maronit vardı. Biliyorsunuz bu

bilahare İngiliz döneminden sonra 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasına da yansdı. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası çerçevesinde Latinleri, Ermeniler ve Maronitler Kıbrıs'ta azınlıklar olarak kabul edildiler ve Kıbrıs Cumhuriyeti Temsilciler Meclisi'nde temsil edildiler. Bu temsilciler halen var Rum Meclisinde ancak oy kullanma hakları yok. Biliyorsunuz bu sistemin bir benzeri Amerikan Senatosunda, Temsilciler Meclisinde de oy hakkı olmayan bazı temsilciler var. Bunlarda Kıbrıs Anayasası çerçevesinde oy hakkı olmayan, ancak cemaatleriyle ilgili sorunları temsilciler meclisine taşımaya yetkili kimseler. 60 Anayasasına gelindiğinde tamamen dini ve etnik eksen etrafında ikiye bölündü Kıbrıs. Müslüman Kıbrıs Türk Cemaati ve Hıristiyan Kıbrıs Rum Cemaati. 60 Anayasası iki cemaat arasında evliliği dahi yasaklıyordu. Bu dünyada belki de ender Anayasalardan birisidir. 60 Anayasasındaki sistem Türk ve Rumlar arasındaki siyasi dengelere dayanan bir sistemdi. Dolayısıyla bir Türk ve Rum'un evliliğinden doğacak bir çocuğun hangi cemaate dahil olacağı belirsizleşiyordu. Bu nedenle bir Türk ve Rum'un evlenebilmesi için, ya Türk'ün Hıristiyanlığa geçmesi veya Rum'un Müslümanlığa geçmesi gerekiyordu. Dolayısıyla pek çok kimse 60 Anayasasını bu yönden insan haklarını ihlal eden bir Anayasa olduğunu düşünür, her halde haklıdır bu kritiklerinde. O dönemde Hıristiyan azınlıklar Latinler, Ermeniler ve Maronitler kendilerini Hıristiyan Rum cemaatiyle birlikte tanımladılar. Dolayısıyla o cemaatin bir parçası olarak göründüler. Ancak şunu da söylemek lazım 1960'lı hatta 1970'li yıllarda bile Ortodoks Rum Cemaati Maronitleri, Latinler ve Katolik Ermenileri kendisinin bir parçası olarak görmedi. onları içine almadı. Bu unsurlar Rumlarla birlikte yaşadı, Rumlarla birlikte aynı okullara gitti ama hiç bir zaman kendinin bir parçası olarak görmedi. Bu nedenledir ki son dönemlere kadar bunları askere dahi almadı. Pek güveniler bulmadı herhalde. Ancak şimdi yenile Ermeniler ve Maronitler askere gidiyorlar. Rum Muhafız ordusuna katılıyorlar. Maronitler için bir avantaj oluşturdu. Askere gitmediklerinden dolayı ve Türklerle yakın ilişkilerini bu süreçte sürdürdükleri için 1794 Barış Harekatından sonra Kuzey'den Güney'e geçişlerine izin verilen tek zümreydiler. Kıbrıslı Türklerin Güney'e geçişlerinin bile belirli nedenlerden dolayı kısıtlandığı bir dönemde Maronitler rahatlıkla Güney'e geçip akrabalarını, dini liderlerini ziyaret edebiliyorlardı.

Mustafa ASLAN: Güney tarafından Kuzey'e geçenler oluyor muydu?

Ahmet ERDENGİZ: Oluyordu. İzinle cenaze törenlerine, düğünlerine katılmak için hasta akrabalarını ziyaret etmek için Maronitler gidip geliyorlardı. Hatta KKTC makamları onlara Kuzey'de ürettikleri ürünleri Güney'de gidip satmaları için izin veriyordu. Buna mukabil Rum tarafı bir kısıtlama uyguluyordu Maronitlere, ancak yine kısıtlı miktarda da olsa Kuzey'de Maronitler kendi toprakları üzerinde ürettikleri ürünleri Güney'e götürebiliyorlardı. Dolayısıyla herkesin nazarında en şanslı Kıbrıslılar olarak görüldüler şimdiye kadar. Doğrudur. Dediğim gibi Kıbrıs Türkleri veya Rumları Kuzey'den Güney'e, Güney'den Kuzey'e geçişlerde sıkıntılar veya kısıtlamalar yaşarken Maronitler buna tabi değillerdi.

Mustafa ASLAN: Kuzey'de kalan Maronitlerde çift kimlik kartı var. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ahmet ERDENGİZ: KKTC 'de her türlü sosyal devlet kavramı içerisindeki haklardan yararlanıyorlar. Örneğin Devlet hastanelerinden ücretsiz yararlanıyorlar. Muhtarlarını seçiyorlar demokratik seçimlerle. Ancak şuanda 1960 devlet yapısından gelen hakları kullandıkları için KKTC genel seçimlerinde oy kullanmıyorlar. Böyle bir talepleri olsaydı oy kullanırlar mıydı? O tabi hiçbir zaman böyle bir şey tartışılmadığı için bilemiyoruz ama KKTC'deki Maronitler bütün vatandaşlık haklarını kullanabiliyorlar. Bizim nazarımızda onlar KKTC'nin vatandaşları sayılıyorlar. Ancak dediğim gibi kendilerine münhasır bir özellikleri, bir statüleri var. Biraz gri, siyah değiller beyaz değiller ikisinin arasında bir statü. Dolayısıyla Maronitler yine en şanslı Kıbrıslılar bu açıdan.

Mustafa ASLAN: Maronitlerin en önemli sorunu sizce nedir?

Ahmet ERDENGİZ: Maronitlerin en önemli sorunları bence ekonomik olmaktan çok kültürel. Çünkü büyük Rum toplumu içerisinde özellikle evlilikle ve Rum eğitim sistemi içerisinde eğitim gördükleri için kültürel ve dini asimilasyona tabiler ve çok süratle nüfus kaybediyorlar. Bugün Maroni liderleriyle özellikle din adamlarıyla bu konuyu konuştuğunuzda ilk söyledikleri bu. Yani kendilerine soruyorsunuz Kıbrıs'ta kaç tane Maroni yaşıyor, size Kuzey'i tabi hemen söylüyorlar, Güney'i söyleyemiyorlar. Rumlarla yaptıkları evliliklerden dolayı artık bir melez ırk çıkıyor ortaya. Ne Rum, ne Maroni ancak kendini Rum toplumunun bir parçası gören insanlar var. Bunları tabi o cemaatte sayabilirler mi? Sayamazlar mı? Şimdi Maronitliği tarif eden en önemli unsur din ise, saymamaları gerekir çünkü Rumlarla evlenebilmek için bu Maronitler Ortodoks Kilisesine geçiyorlar. Buna mukabil bir Maronit anne-babadan doğan bir kimse din değiştirirse de Maroni mi? Tabi Maroni sayılabilir çünkü ırk olarak Lübnanlı.

Mustafa ASLAN: Genç nesil anadillerini de mi konuşamıyor?

Ahmet ERDENGİZ: Malesef zaten tarihi süreç içerisinde Kıbrıs Maronitçesi dediğimiz armoni çıkıyor ortaya. Çünkü adaya geldikleri ilk günlerden başlayarak Rumca, özellikle biliyorsunuz Kıbrıs'ta iki türlü Rumca var. Biri resmi Rumca, biri köy Rumcası veya halk Rumcası. Halk Rumcasının müthiş tesirinde kalıyor Maronitçe ve bugünkü Maronitçeye bakarsanız içerisinde çok miktarda Rumca kelime var. Tabi Türkçe kelimelerde var. Ancak esas ağırlıklı olarak dillerinde çok miktarda Rumca kelime var. Maronitçeyi, Maronitçe dediğimiz şey aslında Arapça. Maronit Arapçasının erimesinin en önemli sebebi Rumca. Şimdi öyle bir hale geldi, Maronitçeyi konuşamayan Maronit gençler var. Bırakınız yazmayı, çünkü Maronitçenin dini metinler hep Süryanice. Dolayısıyla zaten Süryanice okuyup yazabilen birisi yok. Bunlar daha çok din adamları veya din eğitimi görmüş Maronitlerdir.

Mustafa ASLAN: Kiliselerinde ayinlerde mi Süryanice?

Ahmet ERDENGİZ: Ayinler Süryanice yapılıyor. Mümkün olduğunca Rumca kullanılmıyor. Ama artık o kadar Maronitçeyi ve Süryaniceyi anlamayan insanlar çoğalıyor ki, Rumca duaların okunması da kaçınılmaz hale geliyor. Yoksa ayinlerinin esasını Süryanice ve Maronitçe esas oluşturuyor. Rumca gittikçe ağır basıyor. Belki birazcık Türklerin de Arapçayı anlamaması gibi. Artık tamamen Arapçaya dayalı Kur'an eğitimi yaptırılmazsınız. Kıbrıslı Türkler veya Türkiye'de de eminim insanlar Türkçe tercümelerini okumak istiyor, öğrenmek istiyor. Maronitlerde de aynı sıkıntı var. Zaten hiçbir zaman kullandıkları Süryanice metinler Maronit cemaati tarafından anlaşılmıyordu. Papazların anladığı bir dildi.

Mustafa ASLAN: Maronitleri tarif ederken her zaman karşımıza din olgusu çıkıyor, neden?

Ahmet ERDENGİZ: Kıbrıs Türkleri açısından hayır. Kıbrıs Türkleri Maronitleri Hıristiyan bir topluluk olarak görülmüştür her zaman. Açık söyleyeyim şuanda Kıbrıs Türkleri Maronitlerin Katolik Kilisesine bağlı bir Hıristiyan bir toplum olduğunun pek farkında ayırımında değillerdir. Kıbrıs Türkleri açısından onlar Hıristiyan ayrı bir ırk. Daha çok bilimsel bir tanım yaparken dine vurgu yapmak zorunda kalıyoruz. Ancak dediğim gibi Kıbrıs Türkleri pek olayın o boyutunun ayırımında değil, ilgilenmiyor da. Hıristiyansa Hıristiyan, kilisesi var. İşte Hıristiyan. Şu anda Kıbrıs Türk toplumunda kaç kişi Ermenilerin iki üç değişik dine ait olduklarını biliyor. Hiçbiri. Kıbrıs Türklerinin nazarında Ermeniler Hıristiyan bir cemaat. Ama kimi Katolikmiş, kimi Ortodoksmuş, kimisinin ayrı bir kilisesi var Lüteran Ermeniler var. Farkında değil. Onlar zaten kendilerini Hıristiyan Rum cemaatinin bir parçası olarak seçtikleri için bir fark olmuyor.

Kıbrıs Türkleri açısından Maronitlerin tarifinde Maronitçe daha çok belirginleşiyor. Neden daha çok belirginleşiyor size söyleyeyim. Maronitçe Arapça olduğu için ve Arapçada pek çok kelime Türkçede de olduğu için Kıbrıs Türkleri

Maronitlerle üç beş kelime de olsa konuşabiliyorlar. Bu tabi daha çok makalemde de bunu belirttim, öz Türkçe kelimelerden çok, hem Maronitçede, Maronitçe bir Arap dili zaten, hem de Türkçede bulunan Arapça kelimeler yüzünden. Dolayısıyla Kıbrıs Türkleri Maronitleri farklı bir lisan konuşan topluluk olarak görmüştür. Yani halkın tarafında dil, dinin önüne çıkmış oluyor.

Zaten Maronitler tarih boyunca Osmanlı yönetimine ve bilahare o 63 yıllarının o binlerce insanın öldüğü yaralandığı, kaybolduğu dönemler geçirdik. Maronitler bunlara katılmadığı için her zaman Maronitler Türk toplumunda ayrı bir yere sahip olmuştur. Bunlar Hıristiyan, bunlar Rum cemaatiyle birlikte ama bizde bunlardan bir zarar görmedik anlayışı hakim olmuştur her zaman.

Mustafa ASLAN: Vatikan'ında burada bir etkisini olduğunu söyleyebilir miyiz?

Ahmet ERDENGİZ: Kıbrıs Türk toplumu açısından biz bunların pek farkında değildik. Maronitler'in Roma'yla bağlantılarını, ben halk için söylüyorum, pek fazla halkı ilgilendiren bir konu olmamıştır hiçbir zaman.

Mustafa ASLAN: Maronitlerin Roma ile bağlantısı açısından sormuştum.

Ahmet ERDENGİZ: Tabi, Maronitlerin Roma'yla bağlantısı çok sıkı çünkü zaten Katolik Kilisesinin bir parçası.

Mustafa ASLAN: Vatikan'ın Maronit Cemaatine ekonomik destek olduğunu düşünüyor musunuz?

Ahmet ERDENGİZ: Gerek Vatikan gerekse Lübnandaki Maronit kilisesi buradaki Maronitlere yardım ediyor. 74'ten sonra önemli miktarlarda yardımlar yapıldı. Tabii geliyor, maddi manevi yardımlar sürekli oluyor. Maroniler Kıbrıs'ta Ermenilerin aksine büyük ekonomik güç oluşturamadılar. Zengin bazı Maroniler iş adamları yok değil var. Ancak Ermenilerin aksine büyük ekonomik güç elde edemediler. Buna mukabil Ermeniler Osmanlı döneminde de korumanın getirdiği avantajla çok önemli güç elde ettiler. Halende bu ekonomik güç sürüyor. Buna mukabil Maronitlerin o kadar büyük gücü yok. Ermeniler hep şehirde yaşamışlar, Maronitler hep köyde yaşamışlar, hep kırsal kesim insanları Maronitler. Çünkü Ermenilerin Kıbrıs'ta oluşturdukları köy yok artık. Yani geçmişte örneğin "Armenehor" dediğimiz, belli işte Ermeni köyü anlamında. Belli bir iki köyleri olmuş ama Ermeniler büyük bir çoğunlukla, hep şehirle bağlantılı olarak yaşamış. Tüccarlar, zanaatkarlar, sanatkarlar hep bu işlerle meşgul olmuşlardır. Kıbrıs'taki Ermeni kolonisinin sayısal olarak artışının nedeni ise, Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'den buraya yapılan göçlerdir. Çok yoğunluklu olarak Anadolu'dan buraya göç eden Ermeniler oldu. Bunlarda dediğim gibi kırsal değil kentsel kökenli Ermenilerdi. Bu nedenle ekonomik gücü ele geçirebildiler. Maronitler, tarihsel süreç içerisinde hep kırsal kesimlerde yaşadıkları için ellerine ekonomik gücü geçiremediler.

Mustafa ASLAN: Birleşmiş Milletlerin Maronit Cemaatini koruma altına aldığıyla ilgili bilgiler doğru mu?

Ahmet ERDENGİZ: Öyle bir koruma yok. Korunması gereken derken, bu zümrenin bazı farklı şartlarda yaşadığının onlar da farkında, daha fazla yardımcı olmak istiyorlar o doğru. Ancak Birleşmiş Milletlerin Rum ve Türk tarafıyla anlaşarak özel bir koruma altına almaları gibi birşey söz konusu değil. İki cemaat arasında kaldıkları için biraz korunmaya muhtaç algılanıyorlar. Biliyorsunuz 60'lı

yıllardan başlayarak sayıları da azaldığından 3–5 tane kiliseleri, manastırları kaldı. Bazıları ara bölgede, bazıları askeri bölgede, işte bunların korunması, bunlarda ayin yapılabilmesi için izin sağlanması gibi konularda Birleşmiş Milletler girişimler yapıyor. Ancak bunun özel bir statü yaratıldığına dair bir şey yok. Örneğin bir BM kararı yok, bir genel kurul kararı, resmi bir karar yok. Kùltürlerinin yaşatılabilmesi için kendilerine bugüne kadar, özel bir yardımda bulduklarını ben şahsen bilmiyorum. Ancak dediğim gibi kùltürlerinin en önemli parçası olan dini unsur, kiliseleri, manastırları tamir etmek suretiyle korumaya çalışıyorlar, bu doğru.

Mustafa ASLAN: Olası bir anlaşma durumunda Maronitlerin pozisyonu ne olacak?

Ahmet ERDENGİZ: Kimse bilemez onu. Örneğin Annan Planında Koruçam ve bölgesinde bir küçük koloni gibi Maronitlerin yaşadıkları yer belirginleştirilmişti. Hatta Annan Planı haritasında iki tarafın oyuna sunulan haritada bir Maronit bölgesi işaretlenmişti. Şimdi biliyorsunuz iki lider arasındaki görüşmeler sürüyor. Bu görüşmeler sonucunda Maronitlere böyle bir özerklik veya özellik tanınacak mı, böyle bir hak verilecek mi, doğrusu onu bilemeyiz. 60 Ayanayasasına göre azınlık veya farklı statüye sahip olan bu cemaatler, kannatimce yeni düzenlemede de herhalde bir şeyler verilecek. Temsilciler meclisinde örneğin, orada bunları temsil edecek temsilcileri bulunacaktır.

Mustafa ASLAN: Maronitleri Rum tarafında mecliste temsilcileri var. Türk Meclisinde de böyle bir uygulama gündeme geldi mi?

Ahmet ERDENGİZ: Gelmedi. Öyle bir talep oluşmadı, zaten sayıları da az. Dolayısıyla muhtarları vasıtasıyla gerek yerel yönetimlerle gerek hükümetle ilişkilerini sürdürüyorlar. Bu açıdan da bir sıkıntıları yok. Gayet iyi ilişkiler içerisindedir.

14.2. Serdar Denктаş

Mustaf ASLAN: Maronit Topluluğu kısaca tanımlayabilir misiniz?

Serdar DENKTAŞ: Marontiler aslen Lübnan kökenli Katolik bir topluluktur. Kıbrıs adası üstünde yaşıyorlar. 1571 de Osmanlı'nın Kıbrıs'ı alması esnasında Mağusa Kalesini koruyan bir Maronit komutandı. O dönemden sonra Maronitlerle Kıbrıslı Türklerin ilişkileri özellikle 64–74 arası ilişkiler son derece dostane ilişkiler oldu. Ve bu anlamda Rum toplumu ile bizim aramızda var olan sorunlara pek bulaşmadılar. 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti kurulurken adada yaşayan azınlıklara iki topluluktan, Kıbrıs Türk toplumuyla Kıbrıs Rum toplumundan birini seçmeleri önerisi getirildi. Maronitler, Latinler ve Ermeniler Kıbrıs Rum Toplumuna dahil olurken, Romanlarda Kıbrıs Türk Toplumuna dahil oldular. Yerleşim bölgeleri şu anda Kuzey'de bulunan 5 köyden oluşur. Kormacit bunlardan en büyük olanıdır. Civarındaki dört köy daha da, kullanıma açık olmayan dört köy de yine Maronit toprağıdır. Genellikle kendi içlerinde evlenirler. Mallarını yabancıya satmamakta toplumsal bir dayanışmaları var. Lisanlarını unuttular. Arapça, lisanları Arapçadır. Aslında ama çok yaşlı olanlar hariç yeni nesil lisanlarını unutmuş durumda. Katolik anlayışı içerisinde yine birbirleriyle evlenirler. Dıştan kız alma, dıştan damat alma gibi durumları pek yoktur. 74 sonrasında bu bahsettiğimiz beş Maronit köyünden Rum tarafına göç oldu. Bu esnada 300 – 400 kadar Maronit Kuzeyde kaldı, burada yaşamaya devam ettiler. 2002–2003 yılına kadar sadece hafta sonları buradaki Kormacit köyüne geçişleri için izin verilmekteydi. Rumlara geçiş izni verilmezken bile Maronitlere geçiş hakkı tanınmıştı. Yaptıkları da işte köyelerine gelip hafta sonunu geçirmek, dini kutlama günlerinde kutlamalarını yapmak gibi sebeplerle geçerlerdi o dönemlerde. 2003 yılında kapılar açılmadan önce.

Mustaf ASLAN: Bu hak hem Türk hem de Rum hükümetleri tarafından ortak verilmiş bir karar mıydı.

Serdar DENKTAŞ: Hayır. Ortak verilmiş bir karar değildir. Kıbrıs Türk tarafının özel bir izniydi Maronitlere. İçlerinde bir kaç tane kara listeye girmiş olan ve izin verilmeyen olmasına rağmen genel olarak geçebiliyorlardı.

Lübnanda görev yapan Türkiye Büyükelçileri sürekli şikayet alıyordu Lübnan Hükümeti ve oradaki Katolik Kilisesinden. Kıbrıs'ta yaşayan Maronitlere kendi kiliselerinde ayin yapma ve özel günlerini kutlama izinleri verilmiyor diye. Bu esnada bende Dışişleri Bakanlığına geldikten sonra herhalde 2002 sonları 2002 sonra 2003 ilk yarısı, kapılar açılmada önce. Maronit topluluğu sürekli beni ziyaret etmeye başladı Dışişlerine atandıktan sonra. İstedikleri de köylerini daha rahat gelip gidebilmeleri, orada daha rahat ortam bulabilmeleri yönündeydi. O dönemde Türkiye'den buraya atanan Büyükelçi Lübnan'dan buraya gelen bir Büyükelçiydi ve sıkıntı yaşamıştı, Lübnan hükümetiyle bu anlamda. Dolayısıyla ben hükümete Cumhurbaşkanlığı'na bir öneri götürdüm. Bunlar mademki azınlık topluluklardan biridir, azınlık haklarına riayet edelim bizde. Ne yapılabilir? İşte o dönemde sivil halkın yaşadığı tek köydü Kormacit. Zaten 300 tane Maronit yaşamaya devam etti yıllar boyunca 74'ten sonra. Biz bu insanlara Kormacit köyüne dönüş için daha rahat bir ortam yaratalım diye başladık, bilahere köyle ilişkilerimize. O güne kadar ilginç bir durumu vardı Maronitlerin bir muhtar Rum hükümeti atamaktaydı, bir muhtar da Türk hükümeti atamaktaydı. Tabi bu çelişki yaratıyordu. Rum'un atadığı Muhtar'ı biz kabul etmiyoruz, bizim atadığımız Muhtar'ı Rum hükümeti kabul etmiyor, büyük sıkıntı oluyordu. İlk olarak muhtarlık seçimini siz kendiniz yapın düşüncesiyle başladık. Ve burada ikamet eden 300 kadar Maronit'i oy kullanma hakkına sahip olanları kendi içinde ayrı bir seçmen listesi oluşturmak suretiyle seçime yönlendirdik. Bu esnada hafta sonları Rum Maronitlerin de buraya gelişini de görerek bir kararla, mülklerinin kullanımına izin vermeyi gündem getirdik ve bu da kabul oldu. Mallarının kullanımı için izin vermeye başladıktan sonra gördük ki insanlar gelip mallarının yıkılmak üzere olan evlerini tamir ettiler, satmama kararlarına olduklarını zaten biliyoruz, kendilerine yaptığımız bir yönlendirme sakın

bu malları satmayın büyük oteller yaptırarak ta bu bölgenin güzelliğini bozmayın yönündeydi. Kendileri zaten yaklaşımları da aynı olduğu için büyük bir sevinçle karşıladıkları bu kararı. İnşaatları hemen başlattılar, arkasında muhtar seçimlerini kendileri yaptı. İlginçtir kendi seçtikleri muhtar'ı hala daha Rum tarafı muhtar olarak kabul etmemektedir. Diğer Maronit köylerinde kalanlarında talepleri oldu ama o bölgeler şuanda askeri bölge kapsamı içerisinde olduğu için onu yapamayacağımızı söyledik ama şunu biliyorlar, olası bir çözüm veya çözüm olmasa bile, belirsizliğin ortadan kalkmasıyla birlikte onlarda Kormacit'teki Maronitler gibi kendi yerlerine gelip en azından hafta sonu kullanma maksatlı bile olsa evlerini tamir edebilecekler, bu bilinç içerisinde son derece mutlu bir hayat yaşıyorlar. Hafta sonları 3 bin'i aşıyor nüfus.

Mustafa ASLAN: Ekonomiye de katkısı oluyor değil mi bu geliş, gidişlerin?

Serdar DENKTAŞ: Ekonomiye katkısı olmuştur elbette, burada malzeme aldılar, inşaatlarını yaptılar vs. Kiliselerini kullanıyorlar. Hatta kiliselerinde 74'de bulunan dini resimleri, onun özel ayinlerde kendilerine geri veilmek suretiyle, çok duygusal anlar yaşadım ben. Yani bütün dini tatillerini gelip bu tarafta geçiriyorlar. Toplam nüfusları zaten 5 bin. Bu nüfusun 3.500 – 4000'i bu tür tatillerde Kormacit'e geliyor.

Mustaf ASLAN: Maronitler Hıristiyan bir toplum. Türk toplumu çoğunlukta Müslüman bir yapıya sahip. Kendi halkınızdan bir tepki aldınız mı? Bu özel izinleri çıkarttığınızda, bu tür tepkilerle karşılaştınız mı?

Serdar DENKTAŞ: Hayır. Yani dini konularda zaten ciddi anlamda bir çatışma olmadı. Daha fazla etnik kökene dayalı bir mücadele var aramızda. İngiliz zamanında bu dini unsurlar bölmeye çalıştı adayı ama ona tepki olarak Türkçülük daha ön plana çıktı bizde ve girmedik o dini ayrışmanın içerisine. Dolayısıyla Kıbrıslı Türkler oldukça doğal bakar. Katoliklerin gelip Katolik ayinlerini yapmalarına. Ortodoksların Güzelyurt'ta ayin yapmalarına. Doğal bakarız.

Maronitlerle Rumlar arasındaki fark, Maronitler bu ayinleri yaparken tamamen dini nedenlerle yapıyorlar ve bunu başka bir şekilde istismar etmeye çalışmıyorlar. Ama öte yandan örneğin Güzelyurt'ta Ortodokslara verdiğimiz ayin izinlerini Rumlar siyasi anlamda da kullanma yönünde meyil ediyorlar. Dolayısıyla o siyasal kullanıma bir tepki olmasına rağmen, Maronitlerle ilgili böyle bir sıkıntıyı ben ne halkımdan ne de herhangi birinden duymuş değilim. Maronitler de son derece memnun yani herhangi bir şikayetleri de yok bu anlamda Kıbrıslı Türklerden.

Mustafa ASLAN: Özellikle Kormacit Köyü de kalan Maronitlerin çalışmak için Rum tarafına gittiği hem de çocuklarını okutmak için Rum tarafını tercih ettiğini biliyoruz. Bununla ilgili ne dersiniz?

Serdar DENKTAŞ: Bir okulları var. Ancak okula gidecek çoğunlukta öğrenci yok. Biz kendilerine kendi lisanlarında okul açabilecekleri yönünde de öneri sunduk. Kendi lisanlarını yeniden hatırlama adına. Ama bu yönde pek bir hareket görmedik. Zaman zaman kurslar veriliyor ama onun dışında bir talepleri olmadı. Olsa Rumlara da Karmazda verdik okul kurma iznini Maronitlere de veririz bir sıkıntı yok. Ama kendilerinde öyle bir talep gelmedi.

Mustafa ASLAN: Okul çağına gelen çocukların Rum tarafında okutulması kendi tercihleri mi?

Serdar DENKTAŞ: Kendi tercihleri. Ve okul çağında olan burada kalan pek kimsede yok. Genellikle burada kalanlar yaşlı kesim. Çocukları ve torunları zaten Rum tarafına 74'ten sonra ayrı bir hayat kurdular. Buraya daha çok sayfiye yeri olarak ve kendi mülkleri olduğu için geliyorlar. Yarın bir çözüm olsa gelip buraya yerleşirler mi? Sanırım yaşlananlar emekli olanlar gelip yerleşir. Ama diğerleri yeni hafta sonları tatil de geldikleri bir yer olarak kullanacaktır. Mal kendilerinin günün sonunda bunu kabul etmiş durumda Türk tarafı. Siyaseten kullanmadık bunu.

Bu da yine insani yönümüzü gösterir. Ama Rum benzeri bir şey yapmış olsaydı, bunu müthiş bir propaganda olarak da kullanırdı. Biz öyle yapmadık insani bir yaklaşım içinde hareket ettik. Siyasal bir sorunumuz olmayan bir azınlık grubu sanırım onlarda mutludurlar. Eski şikayetler örneğin, Lübnan üzerinden gelen şikayetlerin tümü ortadan kalkmış durumdadır.

Mustafa ASLAN: Maronitlerin Rum Meclisinde temsiliyet hakları var. Türk tarafında öyle bir konu gündeme geldi mi?

Serdar DENKTAŞ: Gelmedi. Kıbrıs Cumhuriyeti meclisinden Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin oy verme hakkı olan temsiliyetleri vardır. Latinlere, Maronitlere ve Ermenilere birer temsilcilik hakkı verilmiştir ama oy kullanma hakkı yoktur. Bizde bu başlangıçtan itibaren yapılmadı. Zaten işte 300 civarında bir Maronit 400–450 civarında da Rum kalmıştı yaşlı. Azınlık yok diyerek hareket ettik kendi toplumumuzda ve böyle bir hak verilmedi. Dolayısıyla bizim meclisimizde böyle bir temsiliyetleri yok. Böyle bir talepleri de olmadı doğrusu. Muhtarlık seçimini bile biz önerdik kendilerine. Kıbrıs Cumhuriyetinde muhtaraları seçim ile değil atama ile göreve gelir. Bizde seçimle göreve gelir. Kendilerine bunun daha doğru olacağını kendi muhtarını seçin her iki tarafta kabul etsin diye bir öneri götürdük. Rum tarafı baya bunu tartıştı ve bunu kabul etmedi. Türk yasalarına göre seçimle iş başına gelen muhtar yasal muhtar değildir gibi bir yaklaşımda bulundu. Şimdi sanırım biraz daha yumuşak davranıyorlar ama yine çok kabullendikleri bir şey değil.

Mustaf ASLAN: Birleşmiş Milletlerin kaybolmaya yüz tutan toplulukları korumaya aldığını biliyoruz Maronitler de bu kapsamda değerlendirildiler mi? Kıbrıs'ta bir çözüm olası halinde Maronitlerin haklarını Birleşmiş Milletler mi savunacak?

Serdar DENKTAŞ: Birleşmiş Milletler Maronit hakları için bu güne kadar bize herhangi bir ricada bulunmuş değil. Örneğin bu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olarak Maronitlere vermiş olduğumuz hakları bir kez olsun talep etmiş değil bizden. 5 bin gibi bir nüfusları kaldı, Lisanları artık genç nesil tarafından bilinmiyor. Bu anlamda bir katkıda bulunacaksa bulunacaktır Birleşmiş Milletler. Orada da talepte bulunacakları yer KKTC değil Rum tarafı olacaktır. Çünkü yoğunluklu olarak orada yaşıyorlar. Biz Birleşmiş Milletleri talebine gerek kalmaksızın Maronitler bir talepte bulunuyorsa, kendi okullarını, kendi kültürlerini geliştirme açısından zaten bir sıkıntılarını yok ama kendi okullarını kurmada da kendilerine yardımcı olacağımızı zaten söyledik. Dolayısıyla Türk tarafı olarak en azından bu anlamda verebileceğimiz her şeyi verdik. Kendi insanımıza ne verebiliyorsak aynı şekilde onlara da sunmuş bulunmaktayız.

Mustaf ASLAN: Siz görevde olduğunuz süreç içerisinde Birleşmiş Milletlerden veya Garantör devletlerin birinden, Maronitler için şöyle bir şey yapalım diye bir öneri, istek geldi mi?

Serdar DENKTAŞ: Lübnan haricinde gelmedi. Hatta ilk bu kolaylıkları göstermeye başladığımızda adım adım gelişen olaylardı bunlar. Lübnan'dan Kilise'nin başı gelerek teşekkür ziyaretinde bulundu. Bilahare bu girişimler sonrasında ben Vatikan'a davet edildim ve Dışişleri Bakanı ile görüşme imkanı buldum. Dolayısıyla o karşılıklı iletişim Maronitlerle işimize yaradı. Kullanmasını bilemedik o ayrı. İnsancıl yaklaştık olaya doğrusu. Siyasi bir yaklaşım olmadı. Bunu ilerde anlarlar mı anlamazlar mı bilemem ama şunu biliyorum. Kıbrıs'ta yaşayan Maronitler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne saygı göstermektedirler. Çünkü istedikleri şeyleri, alabileceklerini şu ana kadar alabileceklerini aldılar. Geriye kalanın bir çözümlerle mümkün olabileceğini kendileri de biliyorlar. Zaman zaman gelip benimle görüşüyorlar hala daha. İyi bir temas içindedir diyebilirim Kıbrıslı Türkler ile Maronitler.

Mustaf ASLAN: Sizi unutuyorlar herhalde, çünkü sizin döneminizde böyle kolaylıkların başlıyor olması özellikle yaşı kuşağın aklından çıkmıyordur.

Serdar DENKTAŞ: Orada yaşayan Maronitler Rum tarafından gelenlerde şunu biliyorlar. Serdar Denktaş gelir bize bir söz verirse bu söz yerine gelecektir. O nedenledir ki hala daha muhalefette olmama rağmen gelip sıkıntılarını benimle paylaşıyorlar. Öyle bir güven oluştu. Bir resmimi asmıştı kahvelerinde, çünkü çok baskı yapmışlardı kaldırılınsın diye.

Mustafa ASLAN: Ben bir kaç gün önce gittiğimde hala kahvede asılıydı.

Serdar DENKTAŞ: Oradamı hala. O karşılıklı güven gerçekten oluştu. 6 -7 sene önceki Kormacit köyü ile şimdiki halini kıyasladığımızda aradaki fark son derece güzel. Nitekim şu resimde o günlerden kalma bir Maronit'in armağanıdır.

14.3. Ali Dayıoğlu

Mustafa ASLAN: Hocam azınlık halklar üzerine birçok çalışmanız var. İlk önce Azınlık kavramını tanımlayarak başlayabilir miyiz?

Ali DAYOĞLU: Azınlık kavramını iki şekilde özetleyebiliriz. Bir tanesi sosyolojik olarak azınlık nedir? Diğer hukuksal olarak azınlık nedir? Öncelikle Sosyolojik olarak azınlık nedir diye baktığımız zaman; çoğunluktan sayıca az olan başat dominant olmayan yani yönetici konumda bulunmayan ve çoğunluktan farklı özellikler taşıyan grupları biz sosyolojik olarak alarak azınlık olarak nitelemekteyiz.

Bir de işin hukuksal boyutu var. Hukuksal olarak baktığımız zaman, konuyla ilgili azınlık haklarını ele alan tüm uluslararası belgelere baktığımız zaman tek bir tanesinde dahi herkesin üzerinde oydaşmaya vardığı azınlık kavramının olmadığını görmekteyiz. Eski tarihlerden beri, azınlık nedir? Ne değildir? Bununla ilgili hukuki tanım denemelerine girişilmiştir. Birleşmiş Milletlerde Ayrımcılığın önlenmesi ve azınlıkların korunması alt komite raportörü Francesku Capatorti'nin kişisel ve siyasal haklar uluslararası sözleşmesinin 27. Maddesinden hareketle yaptığı bir tanım vardır. Bu tanım hemen hemen herkes bir nevi uzlaşmaya varmıştır. Ne kadar uzlaşmış ise de bu pozitif hukuka geçmemiştir. Bu tanımdan hareketle hukuksal olarak azınlığı şöyle tanımlayabiliriz. Bir ülkede sayıca az olan, o ülkenin vatandaşı olan dominant-başat durumda yönetici durumda olmayan çoğunluktan farklı özellikle taşıyan ve bu farklı özelliklerini sürdürmek isteyen gurupları biz azınlık olarak niteleyebiliriz. Dikkat ederseniz biz ilk dört ölçüt, yani sayıca az olmak, vatandaş olmak, dominant olamamak ve farklı özellikler taşıma objektif özelliklerdir. Farklı kimliğini sürdürmek isteme iradesine sahip olma sübjektif bir niteliktir. Yani siz düşünün bir azınlık grubu ilk dört özelliğe sahip olsa dahi bu farklı özelliğini sürdürmek istemiyorsa o grubun çoğunluk içerisinde asimile olma isteği anlaşılıyor ki bu durumda söz konusu grubu azınlık olarak nitelendirmemiz mümkün değildir. Dolayısıyla yapılan tanımlar içerisinde literatüre hakim olan kanaat, beşinci ölçütün yani sübjektiflik ölçüsünün önemli olduğu gerçeğidir. Peki, bu azınlık hakları nasıl, ne zaman ortaya çıktı? Kısaca bakarsak şöyle diyebiliriz; İnsanların topluluk halinde yaşadığı ilk dönemlerden itibaren çoğunluktan farklı özellikler gösteren kişilerin ve gurupların var olduğundan varsayımla hareket edersek, insanlığın topluluk halinde yaşadığı ilk dönemlerden itibaren azınlık olgusunun var olduğunu görmekteyiz. Herhalde hakim görüşten farklı düşünen, farklı dini görüşten olan insanlarda olmuştur. Cinsel eğilimi çoğunluktan değişik insanlar olmuştur. Demek ki o ana okyanusun dışında yaşayan veya yaşamak isteyen kişiler veya gurupların olduğunu söyleyebiliriz. Ama kavram olarak azınlığın ortaya çıkması 16. yy.'la yani Reformasyon hareketine rast gelmektedir. Bu da özellikle Katolikliğin karşısında bir Protestanlık dininin ortaya çıkması ve bunun ortaya çıkmasından sonra Katolikler ve Protestanların birbirlerini yok etmeye yönelmeleri, fakat burada başarılı olamayınca Katolik yönetimli ülkelerin içerisindeki Protestanları korumak bir yerde zorunluluğuna girmeleri ve aynı şekilde Protestan yönetimli ülkelerinde Katolikleri

korumaya yönelmeleri eğilimine girmeleri ve bu konuda önce tek taraflı bildirimler sonra iki taraflı anlaşmalar, sonra çok taraflı anlaşmalar, sonra da Milletler Cemiyeti ve ardından da Birleşmiş Milletler Örgütleriyle bunların uluslararası belgelerle korunması sürecine girmiş oldu. Belgeler açısından baktığımız zaman bu işin esas olarak kurumsallaşmaya başladığı dönemin Milletler Cemiyeti döneminde yani Birleşmiş Milletlerden önceki örgüt bünyesinde bununla ilgili bağlayıcı, çok taraflı anlaşmaların düzenlendiğini görmekteyiz.

Mustafa ASLAN: Hocam bu gelişmelerin Kıbrıs'a yansımaları nasıl oldu?

Ali Dayıoğlu: Meseleye Kıbrıs Cumhuriyeti açısından baktığımız zaman, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasına baktığımız zaman iki tane kurucu toplumdaki bahsediyor; Türkler ve Rumlar. Bunun dışında üç grupta resmen azınlık olarak tanınmıştır. Ermeniler, Latinler ve Matoniler. Dolayısıyla bunların hakları Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasıyla bir şekilde belirlenmiştir de denebiliriz. Bizim KKTC Anayasasına aktığımız zaman veya onun öncesinde Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasına veya sonradan KKTC Anayasasına baktığımız zaman azınlıkların doğrudan korunmasıyla ilgili bir düzenlemenin olmadığı, yalnızca ayrımcılığın önlenmesi ile ilgili bir düzenlemenin olduğunu biliyoruz. Bu konuda bir eksiklik var açıkçası. Fakat her ne kadar bu konuda bir eksiklik olsa dahi, uluslararası standartlar göz önünde bulundurduğumuz zaman, hukuksal olarak bu tanım içerisine giren, yani sayıca az olan, bu ülkenin vatandaşı olan, dominant olmayan ve farklı özellikler taşıyan ve bu özelliklerini sürdürmek isteyen grupları biz azınlık olarak nitelendirebiliriz.

Konuyu Maronitler açısından ele alırsak, Koruçam veya eski ismiyle Kormacit köyünde yoğunluklu olarak yaşayan veya en azından hafta sonunu orada geçiren kimseleri ele alırsak tam da bu tanım içerisine girdiğini, dolayısıyla söz konusu kişilerin veya bu topluluğun aslında topluluk demek yanlış çünkü azınlık hakları azınlığa mensup kişilere verilen haklardır. Bunu da bir parantez açarak

söyleyelim. Söz konusu kişilerin yani Maronitlerinde Uluslararası standartlar çerçevesinde belirlenen azınlık haklarından yararlanmaları gerektiğini söyleyebiliriz.

Peki, nedir bu haklar? Kısaca söylemek gerekirse, Kendi kimliklerini geliştirebilecekleri olanakların yaratılması. Örneğin kendi okullarının olması. Kendi kiliselerinde kendi dillerinde ibadetlerini yapabilmeleri, bunun haricinde kuracakları kültür merkezleriyle kültürlerini devam ettirmeleri, istedikleri dilde yayınlar yapabilmeleri gibi şeyler yapabilirler. Şimdi Maronitlere baktığımız zaman Maronitler Ortadoğu kökenli, daha çok Lübnan kökenli Katolik Hıristiyan Araplardır. Tarihte çeşitli dalgalar halinde Kıbrıs'a gelip yerleşmişlerdir. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası nedeniyle iki topluluktan birini seçme zorunda kaldıklarından dolayı, dinden dolayı Rum Topluluğu içerisinde yer almak gibi bir durumları olması söz konusu. Hernekadar biri Ortodoks, biri Katolik olsa da Hıristiyanlık ana çatısı altında birleşme gibi bir durumları var. 74 müdahalesinden sonra 60 geleneğinden kalma bir de dillerini yakınlığından dolayı, bir de genç nüfusun Rum toplumunun içinde iyice eridiğinden dolayı ve anadilleri olan Arapçadan çok Rumca'yı tercih ettiklerinden, genellikle onu kullandıklarından dolayı Güney'de yaşadıklarını görüyoruz. Bu Kuzey'de kalmadıkları anlamında değil. Dört tane köyleri var. Bir tanesi de Kormacit'te yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Fakat bunlar yakın zamanlara kadar çok büyük güçlükler, sıkıntılar yaşamışlardır. Kuzey'e geçme konusunda, köyelerine geçme konusunda sıkıntılar yaşamışlardır. Hastalandıkları zaman bakım konusunda sıkıntılar yaşamışlardır. Avlanma ruhsatı gibi konularda sıkıntılar yaşamışlardır. Daha da kötüsü ekonomik olarak sıkıntılar yaşamışlardır. Bu insanlar, hele Kuzey'de yaşayanlar büyük oranda çiftçi veya hayvancılıkla geçimini sağlarlar. Çiftçilikle yaşayanların bir ayrımcılıkla karşılaştıklarını raporlarda gördük. O da şu; Bir Kıbrıslı Türk çiftçi domatesi 10 liradan pazarda satıyorsa bu insanlardan 7 liraya 8 liraya mallarını kaldırma, onun haricinde fazla bir fiyat vermeme yoluna gidildi. Topraklarına el konuldu. Başka insanlara devredildi veya başka insanların üretim yapması sağlandı. Yani epeyce biz bu insanları müşkül durumda bıraktık. Yani Karpazda nasıl Rumlara iyi muamele etmediyse kalkıp ta Kormacit'te ki bu insanlara aynı muameleyi yaptık. Türkiye bu güne kadar Maronitlerle ilgili herhangi bir dava kaybetmedi. Fakat Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde ve Avrupa Konseyinde kabul edilen kimi raporlarda

Karpaz'daki Rumların yanı sıra Kormacit'teki Maronitlerinde gayri insani muamelelere tabi tutulduğuna ilişkin raporlar yayımlandı. Bu raporlar neticesinde iş başına gelen yeni yönetim ki dünyayla bütünleşme sloganıyla iş başına gelmeyi başarmışlardı. Bu yönetim bu içteki yumuşak karnımızı oluşturan ve antidemokratik nitelik taşıyan uygulamaları düzeltme yoluna gittiler. Bu konuda ilk atılan adım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde kaybedildiğinden dolayı Karpazdaki Rum Ortaokul ve Lisesi'nin açılması. Bu yapılırken Maronitlere de el atıldı. İyi ki de el atıldı. Bu çerçevede herhangi bir eleştiriye maruz kalmamak için veya bir eleştiri konusu oluşturmamak için, işte muhtarlarını seçmeleri gibi veya eski topraklarına kavuşmaları gibi, nebilyim ben inşaat izinlerinin serbest bırakılması gibi yapılması gereken işler yapıldı. Ondan soran Maronitler ile ilgili eleştiri içeren raporların ya azaldığını ya da hiç olmadığını görmeye başladık. Bu bizim için, Kıbrıs'ın Kuzey'indeki yönetim için iyi bir şey, hem de Kıbrıs'ın Kuzey'inde yapılan her davranıştan, her işlemde dolayı sorumlu tutulan Türkiye bakımından dolayı çok iyi oldu. Malumunuz üzere Avrupa İnsan Hakları mahkemesinde yerleşen bir kanaat var, o da adanın Kuzey'inde her türlü idari tasarruftan Türkiye sorumludur. Çünkü Kıbrıs'ın Kuzey'i Türkiye'nin yerel bir alt bölgesidir gibi bir anlayış yerleşti. Bu açıdan hem Kıbrıs'taki yönetim, hukuki olarak görülmeyen fakat fiili olan yönetim eleştirilerden arınmış oldu hem de Türkiye, özellikle Avrupa Birliği yolunda ilerlemek isteyen ve bunun içinde 2005'te müzakerelere tarihini almayı başarabilen bir Türkiye için de çok önemli bir gelişme olduğunu söyleyebiliriz.

Mustafa ASLAN: Azınlık hakları kişisel haklardır dediniz. Maronitler bu haklarını kişisel hak olarak mı yoksa topluluk olarak mı kullanıyorlar?

Ali DAYIOĞLU: Şimdi söyle bir şey var. Azınlık hakları kişilerin sahip oldukları haklar olarak değerlendiriliyor, grupların olduğu hakları olarak değil. Eğer gruplara verilirse ulus devletler şundan korkuyor; Bunlar bu hakları genişletirler yarın özerklik ve bağımsızlık için bu hakları kullanabilirler. Özellikle Türkiye'nin Kürt sorunu konusundaki tutumu ve bu konudaki tartışmalar, son açılım paketini bir kenara bırakıyorum, bu Türkiye'de herhalde bir milattır, başarılı olur veya olmaz onu

bilemiyorum fakat var olan yargıları kırması açısından, kalıpları kırması açısından çok önemli bir adımdır. Bu konu gündeme geldiği zaman özellikle muhalefet ve o gelenekçi dediğimiz kesim, eğer biz bu insanlara bu hakları verirsek bunlar yarın otonomi ve bağımsızlık için bunu kullanacaklar. Hep devletler bundan korkmuştur. Sadece Türkiye'deki insanlar bundan korkmuştur. Dolayısıyla devletlerin bu korkusunu gidermek için şöyle dendi; bu gruplara değil kişilere verilen bir haklardır. Belli ölçüde yine gruptur, haliyle insanlar topluluk dışında yaşamadıkları için bu haklarını topluluk olarak kullanırlar. Gruplar, azınlık gruplarına verilen haklar yok mu? Var. Ne olarak söyleyebiliriz. Mesela Finlandiya'nın LAP bölgesinde LAPONLAR (Eskimo) var. Onlara ne yapılıyor, yılda ne kadar geyik avlayacaklarını, hangi bölgelere giriş-çıkış yapacaklarını belirleme hakları var. Kimi ülkelerde alt parlamentolarda temsiliyet hakları var. Bunlar grup olarak kullanılan haklar fakat genel olarak azınlık hakları dediğimiz zaman kişilere verilen haklardır.

Mustafa ASLAN: Güney Hükümetinde Maronitler'in temsil hakları var değil mi?

Ali DAYIOĞLU: Var ama biliyorsunuz oy verme hakları yok. Kendi meselelerini aktarma olarak var. Fakat bir oy verme hakları yok. Oradaki sistem iyi, o da Anayasadan kaynaklanan bir şey. Öyle bir olanak keşke hemen hemen her yerde yaratılsa. Örneğin siz insanlarla ilgili bir karar alıyorsunuz o insanların yaşadığı bölge ile ilgili herhangi bir karar alıyorsunuz. Bir yol geçireceksiniz ve oraya bir tesisi yapacaksınız. Siz eğer o bölgenin özelliğini bilmiyorsanız ki o bölgede yaşayan insanlardan daha iyi bilme şansınız da söz konusu değildir. Kafanıza göre bir yer kestirirsiniz ve oraya onu yaparsınız. Sizin için o çok normal ve çok iyi bir şey olabilir. Fakat orada yaşayan insanlar için çok kötü bir şey olabilir. Belki siz gittiniz su kaynağının üzerine yaptınız veya kutsal saydıkları bir yerin çok dibine bir yer yaptınız. Bu olmayabilir. Böyle bir temsiliyet hakkı, sorunlarını iletme hakkı tanırırsanız, o fırsatı verirseniz hem o insanları memnun edersiniz, bunun arkasından da zorunlu vatandaşlıktan onları gönüllü vatandaşlık konumuna dönüştürürsünüz. Sizlere daha çok bağlılık duyarlar ve sizin aman bunlar daha fazla şey isterler aman

onu yaparlar bunu yaparlar gibi bir şey içerisine de insanlar girmez. İnsanlar buldukları eve ne zaman başkaldırırlar? O evin koşullarından memnun olmadıkları zaman, memnun olduktan soran o eve başkaldırmaları veya o evden ayrılmak istemeleri herhalde daha zor bir olasılık olsa gerek diye ben düşünüyorum.

Mustafa ASLAN: KKTC Meclisinde temsiliyetle ilgili bir çalışma oldu mu?

Ali DAYIOĞLU: Bu konunun esas gündem gelmesi Annan Planıyla oldu. Orada oluşturulması ön görülen Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasasında azınlık hakları ile ilgili bir düzenlemeler yapıldı. Annan Planı çerçevesinde o tartışmalar sürerken kurucu devletin Anayasası ile ilgili bir çalışma yapıldı. O Anayasada ilk kez azınlık haklarına yer verilmiş oldu. Şimdi burada bir gönderme yapılıyor, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 27. maddesi çerçevesinde veya bazı başka sözleşmelerde azınlık haklarının korunmasından söz edildi. O çalışmalar çerçevesinde gönderme yapılan maddelerde hakların korunması gerektiğinden söz edildiğinden dolayı eğer o plan yürürlüğe girmiş olsaydı bizim tarafta da öyle bir mekanizma kurulabilirdi. Bizim yaptığımız bir hata var bence, her şeyi Kıbrıs sorununun çözümüne bağlıyoruz, Kıbrıs sorunu çözülmüşse her şey nasıl olsa çözülecek diyoruz ve oturuyoruz yerimize. Sonuçta şu anda yürürlükte olan Anayasa günümüzün gereklerini karşılayan bir Anayasa değil. Örnek vermek gerekirse Anayasanın 15. maddesinde hala daha idam cezası duruyor. Bu tüm Avrupa'da ortadan kalktı, Türkiye bunu kaldırdı. En fazla verilecek ceza ağırlaştırılmış müebbet hapidir. Biz dünyayla bütünleşmek istiyoruz, işte biz Avrupalıyız diyoruz ama buna rağmen hiçbir Anayasa değişikliği ve yasalarda çok fazla bir değişiklik yapmadık. Yine neye bağladık, şimdi bir şey yapmamıza gerek yok, Kıbrıs sorunu çözüldüğü zaman Anayasa da değişecek boşu boşuna neden uğraşalım. Ama bir çalışma başlatılmıştı mecliste biliyorum 1,5 sene önce maalesef o da nihailendirilmedi.

Mustafa ASLAN: Maronitlerin kendi dillerini muhafaza etmek için bir çalışmaları var. Yeni kuşağa dillerini öğretmek istiyorlar. Azınlıklara sağlanan haktan yararlanarak bu tür çalışmaları yapıyorlar değil mi?

Ali DAYIOĞLU: Bu konuda iki tane önemli sözleşme var. Azınlıkların korunmasına ilişkin bir çerçeve sözleşmesi var bir de Bölgesel ve Azınlıklar Dili Avrupa Şartı var. Söz konusu sözleşmeler birçok ülke tarafından imzalanıp onaylandı. Bu sözleşmelerden hareketle azınlık grupları eğer istemeleri halinde kendi dillerini yaşatmaları, bununla ilgili çalışma yapmalarına izin vermek gerekiyor. Hatta daha da ötesine gittiler. Örneğin; azınlıkların kendi dillerinde idareye dilekçe verme ve kendi dillerinde cevap alma gibi hakları söz konusu. Yaşadıkları yerlerde iki dillilik yapmaları, mesela Koruçam yazıyor ya, onun altında Kormacit yazılması gerektiği konusunda. Bu söz konusu dillerin resmi dil olacağı anlamına gelmiyor. Sadece o dilleri hem yaşatmak gibi bir olanak verilmek isteniyor hem de o insanların kendi dillerinde haklarını arama gibi bir çabanın içerisine girilmek isteniyor. Dolayısıyla bu istekleri, özellikle kendileri bunun gelirini sağlayacaklarsa, yaşatma konusunda bence makul. Bunu özellikle vurguladım. Diyelim ki 10 – 15 kişilik bir grup var ve dillerini yaşatmak istiyorlar. Eğer devlet her 10 kişilik bir azınlık grubuna bir kaynak aktarırsa çokta akılcı olmaz. Dolayısıyla şöyle bir ölçüt gözetiliyor; harcanacak çaba ile elde edilecek fayda arasında bir oranın olması. Bu oran yoksa diyelim ki Vatikan bunların masraflarını karşılayacak neden olmasın. Çok dilli olmak bize bir şey kaybettirir mi? bence kaybettirmez, hem onlara hem bize çok şey kazandırır.

Mustafa ASLAN: Kıbrıs Türk toplumu Müslüman bir topluluk, Maronitler ise Hıristiyan. Tarih içinde bir çatışma söz konusu oldu mu bu iki toplum arasında?

Ali DAYIOĞLU: Hayır. Kıbrıs Türk toplumu seküler bir toplum. Dolayısıyla din konusu ve dinler arası bir çatışma konusu bu ülkenin kültüründe söz konusu olmadı. Olan çatışmalar ise etnik temelde oldu. Geçmiş dönemlere baktığımız zaman, Osmanlı dönemine baktığımız zaman Osmanlı'nın 1454'te oluşturduğu

Millet Sistemi gereği, imparatorluğun kimin hangi dine inandığıyla ilgili hiçbir derdi söz konusu değildi. Dinler kompartmanlara ayrılmıştı. Müslümanlar ve Gayri-Müslimler. Gayri-Müslimlerde kendi içlerinde mezheplerine göre ayrı ayrı gruplar içersine katılmıştı. İmparatorun bunlardan sadece tek istediği, kendisine sadakat ve toplanan vergilerin hazineye aktarılmasıydı. Onun dışında dinlerine karışma, eğitimlerine ve yaşam biçimlerine karışma gibi şeyler söz konusu olmadı bir kaç istisna dışında tabii. Malumunuz Gayri-Müslimlerin ata binmeleri, yeşil elbise giymeleri yasaktı ve Yahudilerin sarı çizme giymeleri yasaktı gibi bir takım şekilsel şeyler vardı. Çünkü teorik olarak Müslümanlar birinci sınıf, gayri-Müslimler ikinci sınıf vatandaştı. Üç kıtaya yayılmış, iletişim ve ulaşım olanaklarının çok zayıf olduğu bir İmparatorluk, tek merkezden yönetmesinin çok zor olduğundan dolayı yerinden yönetimi hakları verildi. Hep söyleniyor ya, Osmanlı o kadar iyiydi ki haklarını verdi. Hiçbir İmparatorluk iyi veya kötü diye nitelendirilemez bence. Roma'yı iyi Osmanlı'yı kötü veya Osmanlı'yı iyi, Roma'ya kötü olarak nitelendirebilir miyiz? Fütihat üzerine, genişleme üzerine ekonomisi dayanan bir imparatorluk iyi veya kötü olarak değerlendirmek mümkün değil bence. Burada yapılan İmparatorun, özellikle Fatih Sultan Mehmet'in ortaya attığı bir şeydi bu. Ben bu kadar büyümüş bir imparatorluğu nasıl en iyi şekilde yönetirim. Bu yöntem imparatorluğun çok çok bir süre ayakta kalmasına sebep oldu. Fakat diyalektik olarak baktığımızda da ulusçuluğun oluşmasında da bir numaralı bir aktör oldu. Bundan hareket edersek, Maronitlerin yaşam biçimlerine Osmanlı'nın karıştığını düşünmüyorum, araştırmalarda da böyle bir şeyle karşılaşmadım.

15. SONUÇ

Milattan Sonra 8. Yüzyılda başlayan bu serüven, Katolik Maronitlerin Hıristiyanlık iç çatışmalarından kaçmakla başlamış. Ve bu serüven onları Akdeniz'in bu küçük adasına kadar getirmiş. Yıllar içinde nüfusları 30.000'e ulaşsa da, Rum Ortodoks Kilisesinin adada hakimiyetinin güçlenmesi, Katolik Maronitlerin zaman içinde asimile olmasına sebep olmuş. 1960 yılında azınlık gruplardan, iki cemaatten birini tercih etmelerinin istenmesi ve Maronitleri'nde Ermeniler ve Latinler gibi Rum cemaati içinde kalma istekleri, nüfus olarak yoğun Rum toplumu içinde erimelerine sebep olmuştur. Özellikle süreç içinde Rumlarla yapılan evlilikler sonucu yeni doğan kuşağın, Ortodokslaşması, Maronitlerin adadaki nüfuslarını yavaş yavaş kaybetmelerini de beraberinde getirmiştir.

Nüfus olarak daha çok Güney Kıbrıs'ta yaşayan Maronitler, Kuzey'de bıraktıkları topraklarına da sahip çıkmak istemektedirler. Kültürlerini sonraki kuşağa bırakmak için her hafta sonu Koruçam köyüne ailece gelen Maronitler, hem ibadetlerini yapıyorlar, hem de topraklarına sahip çıkmış oluyorlar.

Kıbrıs'ta azınlık bir grup olan Maronitler, şimdiye kadar Türk makamlarıyla herhangi bir sorun yaşamamış olmalarının getirdiği birçok hak elde etmişlerdir. Kuzey Kıbrıs'ta diğer azınlık gruplarına tanınmayan bazı haklar; 2004 öncesinde izinlerle Kuzey'e geçmeleri, mülkiyetlerini kullanma haklarının verilmesi gibi haklar Maronitlere tanınmıştır. Maronitlerde kendilerine verilen bu haklardan dolayı şükranlarını Köy kahvelerinde Gazi Mustafa Kemal'in fotoğrafını asarak göstermektedirler.

16. BELGESELE AİT SET FOTOĞRAFLARI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Maronitlerin yaşadığı Koruçam (eski ismiyle Kormacit) köy girişi.

Kormacit Köyü Maronit Kilisesi

Serdar Denktas

Demokrat Parti Genel Başkanı ve KKTC Milletvekili

Ali Dayioğlu

İnsan Hakları Derneği Mütevelli Heyeti Üyesi

Yakındoğu Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Ahmet ERDENGİZ

KKTC Bürüksel Temsilcisi - Araştırmacı/Yazar

Antonis Haji Rousso

Rum Temsilciler Meclisi Maronit Cemaati Temsilcisi

Antonis Haji Rouso ile Koruçam (Kormacit) köy kahvesinde
Belgesel için Röportaj çekimi yaparken

Kormacit Maronit Kilisesi çekimleri sırasında...

Kormacit Maronit Kilisesi - Bir ayin sırasında çekim yaparken

Koruçam köyüne çekim için geline günlerden bir gün.

KAYNAKÇA

An, A. (1996). *Kıbrıs'ta İsyancılar ve Anayasal Temsilîyet Mücadelesi 1571–1948* Lefkoşa: Mez-Koop Yayınları.

Beratlı, N. (1992). *Kıbrıslı Türklerin Tarihi*. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları.

Beratlı, N.(1993) *Kıbrıslı Türklerin Tarihi* (I. Kitap). Lefkoşa: Galeri Yayınları.

Beratlı, N.(1999). *Kıbrıslı Türk Kimliği'nin Oluşması, Neden Ortak Bir Kıbrıslı Kimliği Yok?* Lefkoşa: Işık Kitapevi Yayınları.

Erdengiz, A. (2003). Kıbrıs Maronitleri ve Kormacit Arapçası, *Halkbilim Dergisi*, (15. sayı, 2003 Yıllığı) içinde (s. 103–122). Lefkoşa: Halk Sanatları Vakfı Yayınları.

Gazioğlu, A. (1994). *Kıbrıs'ta Türkler 1570–1878, 308 Yıllık Türk Dönemine Yeni Bir Bakış*. Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi.

Gürel, S. (1985). *Kıbrıs Tarihi (1878 – 1960), Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika 2*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Hakeri, B.H. (1993) *Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi*. Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları Kültür Dizisi 28. Kitap.

Hasgüler, M. (2005). *Kimin Adası? Kıbrıs'ın Akisi 1954–1968*. İstanbul: Nobel Yayınları.

İsmail, S.(1999). *İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum Kavgaları*. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği Yayınları.

Manizade, D. (1999). *Kıbrıs Dün Bugün Yarın*. İstanbul: Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Bölgesi Yayınları No:8.

http://www.maronitesofcyprus.com/cgibin/hweb?-V=index&_FSECTION=9000&_FLANGUAGE=en&dindex.html&_VSECTION=0000&_VLANGUAGE=en

<http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/people/cypmaronites/index.html>

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2001 yılında burslu olarak kazandığı Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Radyo TV Programcılığı bölümünden 2004 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl üniversitenin Lisans Bölümüne devam etti. İletişim Fakültesi Radyo TV Bölümünden 2008 yılında mezun olduktan sonra 2009 yılında Beykent Üniversitesi Sinema Yüksek Lisans eğitimine başladı. Lisans eğitimiyle birlikte yarı zamanlı olarak üniversitede fakülte asistanlığı yaptı. Halen Girne Amerikan Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak akademik çalışmalarını sürdürmektedir.